

**MEDIACIÓ I RESOLUCIÓ
ALTERNATIVA
DE CONFLICTES
ALS MUNICIPIS**

Recull de textos

DOCUMENTS PI I SUNYER

8

Coordinació:
Joan Sendra i Montes

Revisió de textos:
Eva Garrido Juan

Composició:
Ester Villanueva Morales

© de l'edició: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals
Barcelona, 1999

Dipòsit legal núm.:

FUNDACIÓ CARLES PI I SUNYER
D'ESTUDIS AUTONÒMICS I LOCALS
Gran Via de les Corts Catalanes, 491. Casa Golferichs
08015 Barcelona
Tel. 93-452 71 15 Fax 93-323 34 31
e-mail: fundacio@fund-pisunyer.com
<http://www.fund-pisunyer.com>

Aquest vuitè número de la sèrie DOCUMENTS PI I SUNYER recull un conjunt de textos al voltant de la mediació i de les vies alternatives per a la resolució de conflictes. Des de fa anys, la Fundació ha estat treballant en temes com la justícia local i altres fórmules per a una gestió més pròxima dels conflictes. En aquesta tasca hem comptat amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona, a través de la Direcció de Serveis de Prevenció i de la Direcció de Serveis Jurídics. També hem gaudit de la col·laboració de la Federació de Municipis de Catalunya.

Creiem que en els nostres pobles i ciutats existeixen multitud de conflictes mal resolts, principalment de caràcter veïnal i comunitari, i també en àmbits com el vandalisme, la petita delinqüència, la família, l'escola o el comerç, que reclamen l'atenció dels ajuntaments. Estem fermament convençuts que la mediació -entesa en un sentit ampli i plural- pot oferir instruments per a resoldre certs conflictes urbans i millorar així la qualitat de vida dels ciutadans, la convivència i la cohesió social.

La mediació és, però, un àmbit d'actuació poc treballat al nostre país, que requerirà dosis importants d'innovació i fórmules de prova i error. El present DOCUMENT agrupa textos molt diferents, extrets de fonts diverses, que presenten aproximacions teòriques i experiències pràctiques en matèria de mediació. La publicació no pretén exhaurir les múltiples aproximacions i iniciatives en aquests àmbits. S'han seleccionat tan sols aquells materials no publicats que hem cregut de més utilitat, així com un extracte de l'Informe sobre justícia publicat recentment per la Fundació, per tal de tenir present la visió dels professionals de la justícia.

Amb aquesta publicació la Fundació pretén donar a conèixer experiències, projectes i punts de vista sobre aquesta qüestió, per tal de sensibilitzar els municipis sobre la conveniència d'endegar serveis en aquest àmbit. Un grup de treball impulsat des de la Fundació realitzarà propostes per tal de portar endavant noves activitats sobre aquests temes.

Volem expressar el nostre agraïment a tots els autors i institucions que han col·laborat, amb l'aportació dels seus textos, en l'edició d'aquest DOCUMENT.

Abril de 1999

Nota del coordinador

La mediació és un tema de debat actual en diversos sectors professionals i acadèmics. Les experiències pràctiques en mediació són relativament recents, la col·laboració entre agents socials i institucions s'inicia el 1991 amb iniciatives pioneres dutes a terme entre l'Ajuntament de Barcelona i el Departament de Mesures Penals Alternatives i de Justícia Juvenil de la Generalitat de Catalunya. (mediació penal juvenil i serveis en benefici a la comunitat) Però no és fins aquests darrers anys que hem pogut constatar experiències pràctiques significatives a la nostra societat, experiències dutes a terme per diversos operadors especialment associacions civils de voluntariat i municipis.

Aquest recull s'ha fet amb l'objectiu de mostrar algunes d'aquestes experiències i també alguns treballs d'enfoc pràctic que es duen a terme a Catalunya i que han utilitzat d'una manera o altra el terme mediació per definir els seus programes i actuacions. Hem optat per recollir materials molt diversos i de distints formats (articles, ponències, informes tècnics...) tant els generats des de petits municipis com (Mollet del Vallès, amb les reflexions al voltant de la possible recuperació d'una institució del segle XVIII, el Síndic Personer.) com les actuacions de grans ciutats, (per exemple Barcelona, amb la seva experiència municipal de treball transversal, de participació dels diferents agents socials del territori i de suport al desenvolupament de la cultura de la mediació).

La nostra intenció ha estat mostrar aquelles reflexions i accions que s'han dut a terme en àmbits que tenen una gran incidència social com són, per exemple, la mediació escolar – amb un article-resum de la revista *ACORD* que ens permet veure la pluralitat d'enfocs de diversos professionals i acadèmics en aquest àmbit; la mediació intercultural - mitjançant un projecte desenvolupat per una ONG amb col·laboració amb entitats veïnals i diverses institucions de Ciutat Vella, Barcelona ; l'exposició del servei de mediació implantat en el municipi del Prat de Llobregat que té per objectiu commutar les sancions econòmiques per accions cíviqes; el treball d'institucions com Creu Roja, que ha incorporat en el seus projectes de prevenció la figura del "mediador urbà". I, finalment, el treball la Fundació Pi i Sunyer, presentat aquí, en forma d'extracte a partir de l'Informe Pi i Sunyer sobre la justícia a Catalunya, en tant que referent, i del qual es poden treure idees d'utilitat per a l'àmbit de la mediació comunitària.

Voldríem fer esment a aquelles respostes donades per la mediació en molts altres temes, ben diversos, i que no han pogut quedar reflectits en aquest DOCUMENT però que mereixen la nostra atenció, com són les experiències innovadores en mediació familiar ("punts de trobada"), educació per la pau, diplomàcia ciutadana i molts d'altres.

Així mateix s'han obviat models exclusivament teòrics car mereixen un tractament a part.

Confiam que aquest recull sigui d'utilitat per a tots aquells que s'interessen per les pràctiques de treball que estan vinculades a la cultura de la mediació.

CONTINGUTS

1. Ciutat i justícia: les propostes de Barcelona.....	7
1. El medi urbà i la justícia.....	9
2. Noves demandes a l'Administració de justícia.....	10
3. Les ciutats i la justícia.....	11
4. La justícia de proximitat.....	12
2. Les vies alternatives a la justícia.....	15
1. El fenomen de les formes alternatives de resolució de disputes.....	17
2. Concepte.....	17
3. Avantatges i limitacions.....	18
4. Classes.....	20
5. Sistemes alternatius de disputes als Estats Units.....	23
6. Sistemes alternatius de disputes a Europa.....	24
7. Sistemes alternatius de resolució de disputes a Catalunya.....	26
8. Els sistemes alternatius de resolució de disputes vistos des de la judicatura.....	45
9. Algunes recomanacions pràctiques.....	46
3. Accions cíviques i mediació a la comunitat	49
1. Marc social i legal. Objectius.....	51
2. Fonaments socio-educatius	52
3. Servei Amable.....	52
4. Destinataris.....	53
5. Tècniques i mètodes utilitzats.....	55
6. Metodologia específica per a GRUPS	56
7. Seguiment posterior.....	57
8. Classificació per problemàtiques.....	57
9. Tipus de programes aplicats.....	57
4. El Síndic Personer de Mollet del Vallès	59
1. Antecedents en altres institucions.....	61
2. Antecedents en la institució municipal.....	61
3. Quin Síndic Personer a Mollet del Vallès.....	62
4. Algunes reflexions a partir del Síndic Personer dels segles XVIII i XIX, i alguns reptes polítics a partir de la seva nova implantació com a defensor del ciutadà.....	63
5. Mediació intercultural a Ciutat Vella, Barcelona	65
Projecte Xenofília: "Programa d'acció en la mediació intercultural i foment de la participació comunitària".....	67

6. Prevenció de conductes violentes en joves a Barcelona	71
1. Idees generals: filosofia de CRJ.....	73
2. El treball en la no violència	74
3. Mostra d'activitats.....	74
4. La llavor per a nous projectes. "Mediadors urbans".....	74
7. Mediació escolar: propostes.....	77
Àrea de Mediació Escolar	79
8. La Mediació Comunitària a Barcelona: un model integral	83
1. Quin model?.....	85
2. Percepcions ciutadanes del conflicte.....	86
3. L'oferta de mediació.....	87
4. Experiències.....	88
5. Antecedents i activitats realitzades.....	88
6. La mediació en altres àmbits municipals.....	88
7. Suport i col·laboració amb altres organitzacions.....	88
8. Les experiències al territori.....	89
9. Projectes en curs	89

1. CIUTAT I JUSTÍCIA: LES PROPOSTES DE BARCELONA

*Direcció Serveis de Prevenció
Ajuntament de Barcelona*

En aquesta darrera dècada, les ciutats europees hem anat construint respostes als conflictes a partir de dos criteris bàsics: l'optimització dels recursos i la sostenibilitat de la resposta; en aquest sentit, hem desenvolupat polítiques d'intervenció que tinguessin en compte la proximitat en què es produeixen els conflictes i on s'han de posar els recursos públics i privats per resoldre'ls.

En aquest plantejament, sorgeix amb especial rellevància un aspecte, ja que amb tota seguretat implicarà una important modificació en el funcionament dels serveis públics i possiblement també en la pròpia ciutat: les seves relacions amb l'Administració de justícia, l'aproximació de la justícia al medi urbà.

Plantegem aquesta relació a partir d'una doble perspectiva; d'una banda, des de l'estructuració d'una justícia municipal molt més propera als ciutadans que respongui les demandes que se li fan des de paràmetres d'equitat, justícia, rapidesa i oportunitat; d'altra banda, amb el desenvolupament d'una cultura en la ciutat de tolerància del conflicte i d'acceptació de mesures alternatives a la punició tals com la mediació, la conciliació i la reparació. És més, aquestes mesures, si bé *a priori* han de servir per reduir l'excessiva judicialització dels conflictes que es generen en la ciutat, a mig i a llarg termini, han de perseguir l'objectiu de descriminalitzar determinades tipologies actualment tipificades i recollides en els nostres codis, i extreure-les de l'Administració de justícia i tornar la seva resolució a la pròpia comunitat, que mitjançant mesures alternatives hauria d'assumir la seva responsabilitat en la gestió dels seus propis conflictes.

1. El medi urbà i la justícia

És a la ciutat on s'han produït els canvis més rellevants en les estructures socials contemporànies i on en el futur s'establiran necessàriament les noves formes d'intervenció i de relació social; d'altra banda, l'especial situació que la justícia té en la percepció social i en la base de la confiança dels ciutadans en el sistema democràtic fa que els governs de les ciutats no puguin ni hagin de renunciar a intervenir en la definició d'un àmbit tan important de la seva vida social i política. Per això, no ha de semblar estrany que els municipis es plantegin línies d'intervenció dirigides envers polítiques reequilibradores d'accés a la justícia i de reducció de la judicialització de la vida de les ciutats.

D'altra banda, és evident que en l'èxit d'aquestes polítiques tindrà molt a veure la percepció que els ciutadans tinguin de la seva relació amb el medi urbà i amb les seves condicions; en aquest sentit, hem de tenir en compte que la percepció sobre la seguretat en les ciutats pot alterar, i de fet ja ho està fent, la demanda que es fa a l'Administració de justícia.

Quan analitzem l'estat actual de la seguretat a les ciutats, podem apreciar canvis significatius en relació amb situacions relativament recents, i observem com en els darrers anys han anat emergint noves tipologies, algunes clarament delictives, encara que la majoria fàcilment es podrien tipificar com a transgressions normatives. Aquestes tipologies es caracteritzen per estar emmarcades en la violència de predació, que es dirigeix envers un estil de vida que enalteix la propietat dels béns de consum al mateix temps que és incapaç de protegir-los.

Si abans afirmàvem la importància de la percepció que la comunitat té de les situacions i de les seves relacions amb el medi, estaria bé tenir en compte tres aspectes que des del nostre punt de vista incideixen de forma capital en aquesta representació social:

- la incorporació de les capes mitjanes a l'autoria de les noves formes de violència i de les transgressions, tot universalitzant l'entrada en el medi delictuós;
- moltes de les noves tipologies delictuoses o transgressores s'instal·len dins del propi sistema: es dirigeixen contra elements emblemàtics d'un cert nivell de benestar (mobiliari urbà, grafitis, vehicles, etc.);
- una competència per l'apropiació del territori i de l'ús que se'n fa (intergeneracions, minories, etc.).

D'altra banda, es produeix una certa monetarització de la seguretat i la justícia, i s'estableixen grans diferències, al seu accés, en relació amb la capacitat econòmica dels ciutadans, ja siguin víctimes o victimaris.

2. Noves demandes a l'Administració de justícia

És la justícia de proximitat la justícia dels pobres? És aconsellable que els assumptes d'ordre menor arribin al sistema de justícia? Són els conflictes entre veïns susceptibles de ser tipificats com a il·lícits penals? Els nous fenòmens de vandalisme i conductes associals s'han de resoldre des de l'Administració de justícia?

Aquesta situació, la generalització d'aquestes tipologies i la incapacitat del sistema de donar una resposta adequada modifica les demandes que els ciutadans fan a l'Administració de justícia, i també sembla evident que aquesta modificació tant en la situació objectiva com en la percepció social, aconsella que ens plantejem la funció de la justícia com alguna cosa més que la correcció punitiva de les transgressions; ha de coadjuvar a restablir la relació social que distorsiona el delictes i/o la transgressió.

Així, inexcusablement, ha de realitzar una cerca de sistemes alternatius a la punitivitat actual; la pena ha de retrobar els seus aspectes socialitzadors i pedagògics, en especial en aquells supòsits en què estiguin implicats els joves.

L'Administració de justícia ha de coadjuvar a trobar propostes que ajudin a modular les actituds de la població, en especial si tenim en compte que s'instal·la en:

- una ambivalència entre la defensa de l'àmbit privat (la família, el domicili) i la desconsideració envers el que és públic i col·lectiu, encara que s'hagi reivindicat (conflictes entre veïns, propietat horitzontal, sorolls, espais comunitaris, etc.);
- una tolerància clarament desresponsabilitzadora envers els actes dels propis (fills) i una forta intolerància envers els aliens (són els altres els violents, els delinqüents, els joves agressius).

No podem oblidar que aquestes actituds es veuen recolzades pels poders mediàtics, que exerceixen una forta influència amb l'acumulació d'impactes informatius de valors i models de comportament aliens a la pròpia cultura, amb el que representa—especialment en els menors—de dificultat per rebre paràmetres socials oposats als propis, tot consolidant el que podríem qualificar d'*emigració cultural permanent*; així com de la preponderància de la tècnica per sobre de valors humanístics i filosòfics.

Aquestes situacions descrites comporten que, actualment, l'Administració de justícia estigui rebent una pressió difícilment suportable, fent més que previsiblement que en poc temps—si segueixen així les coses—s'arribi al seu col·lapse, amb el que comportaria de desprotecció i desconfiança dels ciutadans envers les institucions.

3. Les ciutats i la justícia

En aquest sentit, si bé les ciutats, com a administració, no tenen atribuït des competències en matèria de justícia, si que poden i han de complementar i coadjuvar a l'aproximació de la justícia al medi urbà; el coneixement que els governs municipals tenen de les necessitats dels ciutadans que resideixen en els seus respectius territoris i de les limitacions dels serveis públics poden ajudar a recomposar una relació sovint difícil entre els ciutadans i l'Administració de justícia.

Així creiem que els governs de les ciutats han d'establir polítiques que siguin capaces de preveure el conflicte i en el cas que aquest es produeixi gestionar-lo; en aquest sentit, resulta del tot necessari –per a un desenvolupament òptim de les ciutats– donar una resposta als problemes derivats de:

- la sobrejudicialització de la vida de les ciutats;
- la delegació que els ciutadans fan a l'Administració de justícia perquè resolgui els conflictes més nimis;
- la saturació de l'Administració de justícia;
- l'emergència de nous fenòmens associats o delictuosos;
- la falta de confiança en el sistema de justícia; i
- les limitacions de les actuals respostes del sistema de justícia.

Així doncs, les ciutats han de desenvolupar polítiques d'apropament de l'Administració de justícia al medi urbà, de promoció de l'accés dels ciutadans a la justícia, polítiques que permetin transformar l'operativa del sistema de justícia i reduir l'impacte dels conflictes en la vida social.

Les ciutats, atès que l'Administració pública més propera al ciutadà és la que està més ben situada per donar resposta als conflictes i la seva especial posició entre les seves demandes i les capacitats dels serveis, són una garantia per a això; així les polítiques de les ciutats són capaces de modular les respostes en funció de la representació social que es faci dels conflictes, i coneixen i són capaces d'identificar on són els problemes.

Les ciutats creuen que l'Administració de justícia no pot renunciar a implicar-se en la vida social i política; d'aquesta manera, respecten la independència del poder judicial i no renuncien a treballar per l'optimització del seu funcionament, per un acostament de la justícia a la ciutat i per millorar l'accés dels ciutadans. Nosaltres creiem que és possible desenvolupar polítiques de:

- apropament de l'Administració de justícia als territoris;
- promoció de la justícia de pau;
- estructuració d'un sistema de mediació i conciliació de conflictes en l'àmbit comunitari;
- impuls d'una cultura desjudicialitzadora de la vida social;
- corresponsabilització dels ciutadans en la resolució dels seus propis conflictes, i
- impuls de la participació social.

4. La justícia de proximitat

El repte de trobar una proposta útil i factible per a les ciutats ens obliga, com a pas previ, a intentar identificar el que les ciutats entenem com a "justícia de proximitat":

Un sistema globalitzador és la resposta pública a la resolució dels conflictes; en aquest sentit, el sistema pot englobar estructures d'àmbit judicial (jutjats de pau) i altres d'àmbit extrajudicial (conciliació, mediació, etc.).

Un sistema no orgànic que hauria d'intervenir en l'àmbit dels conflictes que es generen en els territoris de les ciutats. Aquests conflictes i, especialment, la seva acumulació distorsionen la vida social de les ciutats i influeixen de forma molt important en la crisi i l'exclusió social.

Les ciutats hem de treballar cooperativament en el coneixement i l'estructuració d'un sistema de resolució de conflictes que permeti un accés universal al dret i a la justícia. En aquest sentit, hauríem de treballar d'acord amb:

- avançar en el coneixement dels diferents sistemes de resolució de conflictes i tenir en compte els sistemes formals i també els informals;
- establir el sistema de resolució de conflictes d'acord amb el territori, ja que si és on es produeixen els conflictes també ha de ser on es desenvolupin les polítiques de la seva resolució;
- les ciutats hem de fer especial referència a la problemàtica derivada de les actuacions dels segments de població més jove; en aquest, sentit hem d'ampliar la nostra intervenció en l'espai previ a l'accés a la jurisdicció ordinària dels menors i els joves; i
- per últim, creiem que les ciutats i especialment els seus governs han de donar una resposta als conflictes de què són víctimes des de perspectives de resolució; en aquest sentit, proposem que s'oficialitzi una declaració a favor de la mediació dels conflictes i que els governs de les ciutats responguin davant dels actes dels quals són víctimes des de l'aplicació de mesures alternatives a les actuals: la mediació, la conciliació i la reparació o els treballs en benefici de la comunitat poden ser les alternatives que, al marge de reparar el dany, tinguin en compte també els aspectes educatius i socialitzadors que implica la responsabilització dels actes comesos.

La percepció dels ciutadans respecte a la seguretat i al seu propi compromís en la resolució dels conflictes es troba fortament influïda per la confiança en les institucions; en aquest sentit, serà fonamental continuar impulsant l'aproximació de la justícia al medi urbà.

És evident que, per desenvolupar una política de compromís col·lectiu en la resolució dels conflictes, la societat ha d'assumir un paper actiu en la definició de les polítiques i les estratègies que cal dur a terme. En aquest sentit, la cerca de formes cooperatives de resolució dels conflictes sembla que aconsella una política decidida d'impuls d'estructures de mediació i conciliació en els conflictes de la vida quotidiana.

Política que s'ha de recolzar en la recuperació per part de la comunitat de la seva capacitat de resolució dels conflictes i en el desenvolupament d'una consciència de tolerància del conflicte. En aquest sentit, sembla fora de tot dubte que no és possible resoldre els conflictes sense una presa de

consciència que el conflicte forma part de la vida social i que és patrimoni de les societats avançades i complexes la capacitat per trobar les vies més adequades per a la seva solució.

Estem convençuts que en molts casos la judicialització de determinades conductes no genera la resolució del conflicte, més aviat al contrari, la relació social que s'ha distorsionat queda permanentment deteriorada.

En aquest sentit, l'impuls i la cerca de nous espais per a la resolució dels conflictes pot permetre la superació dels actuals nivells de tipificació en els codis de molts assumptes que avui tenen el seu àmbit de resolució en la via judicial; l'objectiu s'ha de situar en reduir aquesta excessiva influència de l'àmbit judicial en la vida social i política de la ciutat.

L'objectiu final s'ha de situar en la recuperació social tant de la víctima com del victimari; en aquest sentit, aquest impuls al compromís social amb el conflicte serà fonamental en la construcció d'una ciutat més justa, solidària i tolerant.

Per últim, aquest compromís col·lectiu ha d'ajudar a què les administracions públiques es decideixin a utilitzar els recursos que permet la legislació en l'àmbit de les mesures alternatives i a la presa de consciència social que el conflicte forma part de la ciutat i que és la ciutat qui pot responsabilitzar-se de la resolució de molts dels seus propis conflictes i qui ha de fer-ho.

2. LES VIES ALTERNATIVES A LA JUSTÍCIA

*Lluís Caballol, Ramón Mullerat, Consol Martí, Gerald C. Escala,
Àngel Garcia Fontanet, Francesc Casares i Pascual Ortuño*

1. El fenomen de les formes alternatives de resolució de disputes¹

Els darrers anys s'aprecia un increment de l'interès pels mecanismes de solució de conflictes al marge de la justícia ordinària. La saturació de què pateixen els tribunals² és la causa principal d'aquest fenomen, però també hi han contribuït la internacionalització i massificació de l'economia, la necessitat de comptar amb un marge en la gestió dels litigis que no ofereix el procés judicial, i l'aspiració de permetre la presentació de reclamacions que no solen formular-se davant els tribunals³.

Davant d'aquesta situació, els països de cultura anglosaxona han estat capdavanters en el desenvolupament de mitjans alternatius en tots els camps de l'ordenament jurídic. Les *ADR* (*Alternative Dispute Resolutions*) tenen allí manifestacions difícils d'imaginar en una cultura com la nostra, de gestió primordialment judicial dels conflictes jurídics.

Al nostre país aquest fenomen s'ha concretat amb la modernització de lleis com la d'arbitratge⁴ i amb la previsió, en moltes altres normes, de la possibilitat d'acudir als mitjans alternatius. També s'han creat institucions orientades a desenvolupar aquestes tasques tant a nivell privat com públic. Els sectors empresarials han desenvolupat estudis per a avaluar la incidència d'aquests mitjans, han realitzat cursos per formar personal propi a fi que intervinguin en aquestes tasques i han convocat congressos per difondre els mitjans alternatius.

Aquest fenomen ha tingut incidència en tots els nivells de l'ordenament jurídic. Els ordres civil, penal, administratiu i laboral s'hi han vist involucrats, cosa que permet constatar que les *ADR* no queden circumscrites als litigis amb objecte dispositiu.

2. Concepte

Les formes alternatives de resolució de disputes són tècniques a què hom acudeix voluntàriament per aconseguir la resolució vinculant jurídicament d'una disputa al marge del procés judicial tipus.

Les modalitats que formen part d'aquesta categoria són molt variades. La seva heterogeneïtat fa difícil referir-s'hi sense contraposar-les al procés judicial. De tota manera, també hi ha formes d'*ADR* protagonitzades pels mateixos tribunals ordinaris⁵. És per això que hem triat el procés judicial tipus com a element de la definició.

Nota: en aquest capítol s'han suprimit aquells apartats que per la seva especificitat no s'ajusten als objectius de la present publicació.

¹ Apartats 1, 2, 3 i 4, redactats per Lluís Caballol.

² El Comitè de Ministres del Consell d'Europa, en la Recomanació 12/1986 referent a certes mesures orientades a prevenir i reduir la sobrecàrrega de treball dels tribunals, proposa, entre altres mesures, potenciar l'arbitratge a les regulacions internes "perquè pugui constituir una alternativa més accessible i més eficaç a l'acció judicial".

³ TARUFFO, Michele; "Les alternatives a la resolució judicial de conflictes" *Iuris, quaderns de política jurídica*, 1995, núm. 4, pàg. 33. "Una faceta important d'aquesta tècnica és l'aspiració a la *total justice*, és a dir, a garantir que qualsevol situació jurídicament rellevant trobi en el sistema la possibilitat màxima de realització. En termes processals, això significa que sempre s'ha de garantir la possibilitat d'una solució adequada dels conflictes relatius a totes les relacions jurídiques de qualsevol subjecte de dret."

⁴ La crisi de l'Administració de justícia va constituir un argument d'oportunitat per impulsar la reforma de la Llei d'arbitratge de 1953, tot i que la necessitat de fer-ho ja l'havien posat de manifest els estudiosos i els convenis internacionals en què Espanya era part.

⁵ TARUFFO assenyalava que l'adjectiu alternatives té diferents significats: pot referir-se a l'organisme, al procediment o al resultat obtingut; separadament o conjunta. TARUFFO, Michele; "Les alternatives a la resolució judicial de conflictes" *...cit.* pàg. 36 a 38.

La voluntarietat és un requisit essencial en totes les modalitats d'ADR. Sense l'anuència dels implicats no poden tenir validesa jurídica⁶. Aquesta dada les diferencia de la justícia ordinària, davant la qual hom pot obligar la contrapart a litigar. El consentiment és rellevant en diferents moments de les ADR. Uns cops ho és només a l'hora d'iniciar el mitjà alternatiu i altres ho és també a l'hora de fer vinculant el resultat obtingut.

L'altre requisit és que la resolució aconseguida vinculi jurídicament els protagonistes. Queden exclosos d'aquesta categoria tots els supòsits en què es genera un compromís de tipus ètic o polític encara que la tècnica emprada sigui anàloga. L'adjectiu "alternatives" pot fer pensar que totes les manifestacions d'ADR tenen un resultat equivalent al procés judicial (cosa jutjada i executivitat), però no és així. També en formen part les modalitats que generen vincles de naturalesa contractual.

El caràcter jurídic del vincle fa que l'adjectiu "alternatives" no tingui un significat absolut. Les ADR no poden prescindir de la cobertura estatal. Sempre en caldrà el suport per garantir-ne l'existència i l'efectivitat. Així, mitjans com l'arbitratge necessiten una regulació pròpia en el si de cada ordenament per poder existir. D'aquí el paper dels poders públics a l'hora de promocionar-lo o facilitar-ne la implantació. En canvi, les modalitats que es concreten en tipus contractuals ja existents deixen en mans de la iniciativa dels seus protagonistes la seva promoció i millora.

Les ADR tampoc no es desenvolupen totalment al marge de la justícia ordinària. Ja hem vist que els tribunals tenen la possibilitat de protagonitzar alguna d'aquestes modalitats. Però, a més, la jurisdicció ordinària conserva davant de les ADR una posició *d'última ratio* que l'obliga a desenvolupar funcions de suport, control, complement i col·laboració al mitjà escollit, i que permet als litigants acudir-hi si la tècnica d'ADR fracassa.

Les ADR tampoc no poden prescindir dels mínims exigits al si de cada ordenament per vincular jurídicament. Malgrat l'atenuació dels formalismes, s'hauran de respectar, en consideració a la modalitat, les garanties essencials del procés o les exigències bàsiques per a l'exercici de l'autonomia de la voluntat.

3. Avantatges i limitacions

La promoció i implantació de les tècniques alternatives de resolució de disputes va lligada a la constatació dels seus avantatges, però, al mateix temps, també tenen limitacions que cal avaluar a l'hora d'acollir-s'hi o d'administrar-les.

3.1. Avantatges

Molts dels avantatges de les ADR tenen la seva raó de ser en el fet que es poden adaptar a les particularitats del litigi d'una manera que no pot fer el procés judicial. La rapidesa, el cost, la confidencialitat, l'especialització i els beneficis recíprocs que poden obtenir els litigants són els que analitzarem seguidament. Així mateix, els sistemes alternatius de resolució de disputes no tenen dependència d'una jurisdicció ni d'una legislació determinades, cosa que evita els conflictes de jurisdicció i lleis aplicables en assumptes de caire internacional.

⁶ "Resulta contrario a la Constitución que la ley suprima o prescinda de la voluntad de una de las partes para someter la controversia al arbitraje..." STC 174/1995 de 23 novembre.

a) Rapidesa

Les *ADR* permeten obtenir la solució del conflicte més aviat que el procés judicial. L'actual col·lapse dels tribunals fa que aquest avantatge sigui molt significatiu, però, fins i tot en la hipòtesi de relació òptima entre el volum d'assumptes i els mitjans dels tribunals, la rapidesa continuaria sent un element distintiu de les *ADR*, ja que les diferents instàncies i la dispersió d'esforços que comporta el caràcter de servei general de la justícia ordinària fan que la solució es pugui obtenir més ràpidament per mitjà d'una *ADR*. Fins i tot hi ha modalitats com l'arbitratge en què la durada del procediment es determina en començar i és condició de la validesa de la mateixa resolució.

b) Cost

Un cost més reduït és un altre avantatge de les *ADR*. En sistemes com l'espanyol, en què el servei de la justícia és gratuït, podríem pensar que aquest avantatge no és rellevant, perquè a les *ADR* la despesa econòmica generada pels tercers és assumida pels litigants. La no preceptivitat d'assistència del lletrat és un element a tenir en compte des d'aquesta perspectiva. Però tot i comptar amb la col·laboració d'aquests professionals, sovint convenient, la incertesa o la indefinició de la situació litigiosa genera unes despeses que no solem quantificar a l'hora de valorar el cost real del litigi. En la mesura que les *ADR* poden contribuir a disminuir aquesta incertesa, el cost del litigi també es redueix.

La despesa econòmica varia en funció del litigi i del mitjà escollit. Hi ha modalitats que no necessiten la intervenció d'un tercer, i n'hi ha que, atesa la petita quantia dels litigis als quals es dirigeix, són concebudes pensant amb la minimització de la despesa. Un exemple d'aquestes últimes és l'arbitratge de consum, que preveu la gratuïtat per als litigants.

c) Confidencialitat

Els mitjans de solució alternativa de conflictes ofereixen la discreció com a qualitat en la gestió del litigi. En quedar al marge de les normes processals, les actuacions no se sotmeten al règim de publicitat. Els litigants poden evitar així fer públiques situacions amb valor estratègic o patir repercussions en la fama o imatge.

d) Especialització

L'altre avantatge de les *ADR* és l'especialització. La possibilitat de triar el perfil professional dels qui intervenen en la resolució del cas concret permet involucrar-hi especialistes que en un procés judicial només podrien participar com a perits. El perfil jurídic de la formació dels jutges i magistrats fa carregar la possibilitat de conèixer les especificitats no jurídiques del supòsit que estant resolent en la disponibilitat de temps i el compromís personal. Les *ADR* permeten que els veritables entesos en la matèria tinguin un paper més decisiu que en un procés judicial.

e) Win/win

Un altre dels beneficis possibles de les *ADR* és que no hi hagi vencedors ni vençuts. Això no significa que el resultat obtingut hagi de tenir un abast transaccional, és a dir, que consisteixi en cessió o renúncia recíproca de l'interès litigiós. La voluntat de mantenir la relació entre els litigants rau en el substrat de les *ADR*. Es parla de processos no adversaris per significar el clima que ha de regnar en la utilització d'aquests mitjans. Una mostra del que diem és l'elevat índex de compliment voluntari de moltes de les resolucions adoptades. Hi ha casos en què el fet d'acudir a un mitjà alternatiu ha permès posteriorment la col·laboració entre els litigants⁷.

⁷ "Entre les mediacions més famoses destaca la del plet entre IBM i Fujitsu, relativa a la vulneració dels drets de *software* de la primera, en què no solament es va resoldre el conflicte, sinó que s'establiren les bases de la futura cooperació entre ambdues multinacionals". MULLERAT, Ramon; "El arbitraje de consumo en los Estados Unidos". *La Ley, MADRID*, 1998, núm. 4564, de 17 de juny.

f) Altres avantatges

El catàleg de beneficis que poden oferir les *ADR* estan relacionats amb la modalitat a què s'acullen les parts i als objectius pretesos. Hi ha qui mira de reduir la incertesa de litigar en un país estranger i sota regles de procediment desconegudes. Hi ha qui valora la possibilitat d'introduir criteris tècnics o criteris de justícia alternatius al dret vigent (l'equitat). I hi ha qui veu en el menor formalisme una major flexibilitat i control del procediment.

3.2. Limitacions

Les *ADR* també tenen o poden tenir limitacions o inconvenients que cal valorar i prevenir en acollir-s'hi. Conèixer-los no ha de servir per desvirtuar aquestes tècniques, sinó, més aviat al contrari, per prevenir i evitar que una mala praxi desacrediti els mitjans o les institucions que les administren.

Un factor de risc és la relativa novetat d'aquestes tècniques. La falta d'una cultura d'*ADR* entre els litigants pot fer que aquests mitjans generin unes expectatives errònies. Aquesta manca d'experiència també es dona en aquells serveis que inicien ara tasques d'administració d'*ADR*. En aquest casos, l'excessiva vehemència a favor d'aquests mitjans pot provocar una manca d'informació o el desenvolupament de conductes que violentin els litigants.

La llibertat de formes també presenta el risc de caure en una manca de garanties o en una barreja d'actuacions poc aclaridora per als litigants. De la mateixa manera que no és possible improvisar jutges tampoc és possible improvisar gestors d'*ADR*.

També s'ha de valorar la manca d'una jurisprudència consolidada i suficientment uniforme que permeti als operadors d'*ADR* conèixer amb seguretat els límits i les possibilitats de la seva actuació. Això fa que les errades o discrepàncies d'interpretació acabin donant com a resultat la nul·litat declarada judicialment, la qual cosa pot afectar de manera negativa aquests mitjans.

Seria un error pensar que totes les disputes són aptes per intentar resoldre-les amb un mitjà alternatiu. Tampoc qualsevol mitjà serveix per resoldre qualsevol litigi. La viabilitat ve condicionada pel tipus de conflicte i la manera com és viscut pels protagonistes. L'èxit de les *ADR* requereix un canvi en la cultura litigiosa de la nostra societat.

4. Classes

Les *ADR* es poden classificar seguint molts criteris. Hem triat els d'abast més general, que alhora destaquen aspectes jurídicament rellevants de cada modalitat. El criteris escollits són, en primer lloc, el rol del consentiment de les parts de la disputa, i en segon lloc, l'executivitat o no de la resolució obtinguda.

4.1. Les *ADR* segons el paper que hi té el consentiment de les parts

La voluntarietat és una característica essencial de les *ADR*. Però no té la mateixa rellevància en totes les seves manifestacions. N'hi ha en què els litigants han d'acceptar la resolució del litigi perquè les vinculi. Aquestes les anomenarem formes de composició. I n'hi ha en què el consentiment només és necessari per donar inici al procediment de resolució alternatiu, atès que la resolució és vinculant sense que calgui l'assentiment posterior dels litigants. Aquestes les anomenarem formes de tutela.

a) Modalitats de composició

Podem classificar els mitjans de composició segons si només hi intervenen els litigants (mitjans d'autocomposició) o si hi intervé un tercer per aconseguir l'acord (mitjans d'heterocomposició).

L'autocomposició

L'autocomposició pot ser unilateral o bilateral en funció que contribueixi a la resolució del litigi només un dels litigants (unilateral) o ho facin tots conjuntament (bilateral).

- Mitjans d'autocomposició unilaterals: entre els mitjans unilaterals d'autocomposició la renúncia i la conformitat són les principals modalitats. Òbviament, no poden quedar incloses en aquesta classificació accions unilaterals de la part consistents a abandonar l'interès a causa de l'esgotament o la resignació davant la contumàcia de la contrapart. Precisament, alguns mecanismes alternatius pretenen evitar que aquesta sigui la fi d'una reclamació.

- Mitjans d'autocomposició bilaterals: els mitjans d'autocomposició bilaterals són els que requereixen el consentiment de tots els litigants a l'hora de resoldre'ls. Les negociacions i les diferents maneres de concreció possible d'un acord com la transacció formen part d'aquest grup.

Hauríem d'incloure aquí la figura del defensor del client, atès que la resolució només obliga l'empresa. En aquests casos és necessària l'acceptació del client perquè la resolució sigui vinculant per a ambdues parts. Es preveu que si el client no accepta la solució proposada, pugui reclamar judicialment, però haurà de ser condemnat a pagar les costes tret que aconsegueixi una sentència més favorable als seus interessos que la proposada pel defensor.

Mitjans d'heterocomposició

Els mitjans d'heterocomposició són els que compten amb la intervenció d'un tercer amb la finalitat d'arribar a obtenir la resolució d'un litigi acceptada per les parts. En aquest grup trobem la mediació i la conciliació. La primera es dona quan per intentar l'acord el tercer pren la iniciativa, i la segona quan són les mateixes parts les que insten la intervenció del tercer per tal que les ajudi a trobar una solució.

Són manifestacions de les tècniques d'heterocomposició en el nostre ordenament: les juntes arbitral d'arrendaments rústics, la conciliació judicial i extrajudicial i la mediació de les juntes arbitral de consum.

Les altres modalitats d'*ADR* que s'inclouen en aquesta classificació són molt variades, consisteixen especialment en tècniques orientades a fer evident als litigants la possible solució judicial del litigi per tal de facilitar el tancament d'un acord entre ells.

Als Estats Units hi ha modalitats com el minijudici (*mini-trial*) o el judici sumari davant jurat (*summary jury trial*), en què la intervenció del tercer pretén facilitar als litigants la representació del possible resultat d'un plet sobre la qüestió litigiosa, per tal de tenir més elements a l'hora d'intentar l'acord entre ells.

b) Mitjans d'heterotutela

El mitjans d'heterotutela són aquells en què un tercer coneix i resol el litigi de manera vinculant sense que calgui l'assentiment posterior dels litigants. Els mitjà alternatiu d'aquesta mena per excel·lència és l'arbitratge en les diferents modalitats.

L'arbitratge no exclou fórmules heterocompositives al seu si. A més, cal tenir present que quan l'arbitratge no aconsegueix els requisits legals pot acabar esdevenint un mitjà d'autocomposició, atès

que el consentiment posterior a la resolució donada la fa vinculant de la mateixa manera que ho són els contractes (art. 3.2 LA).

4.2. Les ADR segons l'executivitat o no de la resolució obtinguda

Un altre criteri de classificació és per consideració de la possibilitat d'acudir o no al procediment judicial d'execució de sentències per aconseguir la realització de la resolució si l'obligat no compleix voluntàriament.

a) Mitjans amb resolució executable

La possibilitat d'executar judicialment la resolució d'una ADR ha d'estar prevista de manera expressa en l'ordenament jurídic.

En el nostre sistema són executables pels tràmits del procés d'execució de sentències el laude arbitral⁸, la transacció aprovada judicialment⁹ i la conciliació judicial,¹⁰ tant si aquesta té caràcter previ com si es produeix dins del procés.

b) Mitjans amb resolució no executable

La mediació, la conciliació, la transacció quan no són judicials, i la resta de mecanismes que tenen el valor vinculant d'un acord de voluntats no veuen reconegut abast executiu al nostre ordenament. De tota manera, les parts tenen la possibilitat de documentar l'acord d'alguna de les formes a les quals l'ordenament els reconeix valor de títol executiu (art. 1429 LEC) si concorren la resta de requisits de l'art 1532 LEC. La qual cosa equivaldria a una resolució executable.

4.3. Altres classificacions

a) Segons l'objecte del litigi

Hi ha mitjans alternatius referits a matèries dispositives i n'hi ha de relatius a matèries no dispositives. Els primer grup està format per les modalitats típiques d'ADR i es caracteritzen per admetre el seu desenvolupament completament privat tot i tenir manifestacions en el si dels mateixos tribunals o de les administracions públiques. En canvi, les ADR relatives a matèries no disponibles: qüestions matrimonials, penals o altres, es caracteritzen per haver de tenir lloc davant d'un organisme públic o per haver de comptar amb la seva participació en algun moment del procés.

b) Segons la intervenció o no del jutge i de la funció que hi desenvolupa

En el supòsits en què el mitjà d'ADR té la intervenció d'un jutge, se solen classificar les diferents modalitats segons el paper que aquest hi desenvolupa. Així, una classe estaria formada per totes les modalitats en què el jutge presideix les actuacions, i l'altra pels mitjans en què el jutge té una funció de mer supervisor.

⁸ Art. 53 de la Llei d'arbitratge de 5 de desembre de 1988.

⁹ Art. 1816 del Codi civil.

¹⁰ Arts. 476 i 692 de la Llei d'enjudiciament civil.

5. Sistemes alternatius de disputes als Estats Units¹¹

5.1. La gran extensió de les *Alternative Dispute Resolutions*

Les *Alternative Dispute Resolutions*, figura que engloba institucions com l'arbitratge, l'adjudicació, la negociació, la mediació o la conciliació, entre d'altres, tenen un gran èxit als Estats Units d'Amèrica, on s'han desenvolupat de forma extraordinària i on la tendència de creixement futur és molt gran.

El mateix poder judicial dels diferents estats mostra un gran interès que les *ADR* s'implantïn i es desenvolupin com a mesures substitutives o de suport als mateixos tribunals.

D'altra banda, els legisladors creuen que les despeses globals generades pel sistema judicial són excessives, i el Congrés ha dictat normes perquè determinats organismes públics utilitzin les *ADR*.

D'aquesta manera:

- 87 dels 93 tribunals federals de districte han establert procediments per a l'ús de les *ADR*.
- Els tribunals estatals fomenten (en 33 jurisdiccions de forma obligatòria) que les parts en disputes domèstiques intentin, amb caràcter previ, resoldre les seves diferències a través de la mediació.
- Més de la meitat dels estats han creat oficines territorials de resolució de disputes.
- Deu col·legis d'advocats estatals han creat seccions d'*ADR*.
- Diverses facultats de dret han inclòs els estudis de les *ADR* en els primers cursos d'ensenyament.

5.2. Associacions que administren *ADR*

Als Estats Units existeixen nombroses organitzacions i associacions dedicades a organitzar i facilitar els procediments *ADR*. Les més destacades són les següents:

- L'*American Arbitration Association (AAA)*. És la més prestigiosa. Fundada el 1926. No té ànim de lucre. És la major proveïdora de serveis d'*ADR* del món (el 1992 va resoldre 61.858 casos, amb un augment del 100% des de 1982). La llista d'àrbitres, que el 1992 era de 480, avui supera els 60.000, dels quals destaca la Mesa Nacional d'Àrbitres Comercials. Els assumptes que resol l'*AAA* comprenen un ampli camp de matèries: disputes comercials, laborals, internacionals, assegurances, immobiliària, propietat intel·lectual i industrial, mercat de valors, informàtica, salut, assetjament sexual, comptabilitat, finances i medi ambient. L'*AAA* posa gran atenció tant a la selecció com a la formació dels àrbitres. La formació consisteix en diverses fases: la primera és un programa de 18 mesos que es dediquen a la gestió efectiva dels costos, la redacció de laudes i els estàndards ètics. Posteriorment s'aprofundeix en la formació i l'experiència jurídica i industrial.
- El *Center of Public Resources, Inc. (CPR)*, amb seu a Nova York. Agrupa 500 caps d'assessories jurídiques de grans corporacions, socis de grans bufets d'advocats i prestigiosos professionals i jutges. Ofereix l'aplicació de sistemes *ADR* en assumptes importants, tant públics com privats.
- D'altres, com la *Judicial Arbitration and Mediation Services*, la *Society of Professionals in Dispute Resolution*, l'*Academy of Family Mediators*, etc.

¹¹ Apartats 5 i 6, redactats per Ramon Mullerat.

5.3. Popularitat de les ADR

Cada vegada més els juristes, i especialment els empresaris, acudeixen a les ADR com a fórmula per resoldre els conflictes. Per exemple, tant Motorola com Siemens han imposat l'obligació a tots els seus advocats interns d'examinar si les reclamacions es poden resoldre a través d'alguna ADR. D'altra banda, organitzacions econòmiques internacionals (com el Banc Mundial o el Banc de Desenvolupament Interamericà, per exemple) exigeixen als països prestataris posseir recursos destinats a serveis ADR. Els països de la NAFTA van signar un conveni a Nova York el 4 de desembre de 1995 segons el qual, en cas de conflicte, resoldria el Centre d'Arbitratge Comercial i Mediació per als Americans.

Constantment es treballa en la creació de noves àrees d'aplicació de les ADR. Per exemple, s'ha creat un grup de treball per a resoldre les reclamacions extrajudicials en massa (*National Task Force on ADR in mass tort cases*) a fi de preparar un programa per assessorar els tribunals de com es poden beneficiar de les ADR en el context de les reclamacions en massa.

6. Sistemes alternatius de disputes a Europa

Les ADR sempre han existit a Europa, però el seu desenvolupament en forma organitzada i professional és molt posterior a la popularitat de les ADR als Estats Units. A poc a poc les ADR van guanyant adeptes al vell continent, que adopta institucions americanes i les adapta a la tradició europea.

En l'àmbit de la Comunitat Europea, cal destacar la Recomanació del Consell d'Europa R(93)1 sobre "L'accés efectiu al dret i a la justícia de les persones en situació d'extrema pobresa" i, en l'àmbit dels consumidors, el Llibre Verd de la Comissió Europea sobre "L'accés dels consumidors a la justícia i solució de litigis en matèria de consum en el mercat únic" (Com(93)576 final), l'estudi del qual conté una anàlisi completa dels procediments judicials i extrajudicials en cada un dels estats membres. En aquest mateix àmbit, cal destacar la Recomanació de la Comissió de les Comunitats Europees de 30 de març de 1998, relativa als principis aplicables als òrgans responsables de la solució extrajudicial dels litigis en matèria de consum (98/257/CE).

Les matèries que amb més freqüència són objecte d'ADR a Europa són les relatives al dret de família, procediments penals i dret de consum. El principal atractiu de les ADR per als europeus es troba en aquells casos en què les parts discrepans han de continuar la seva relació durant un llarg termini.

6.1. Alemanya

D'acord amb el Codi de Procediment Civil alemany, el jutge està obligat a promoure acords transaccionals entre les parts.

La realitat és, però, que les ADR s'han desenvolupat poc a Alemanya. Els *Schiedsmann*, sistema de mediació penal, i els *Schiedsstellen*, juntes de conciliació arbitral en matèria de consum, que funcionen des de fa temps, han tingut un èxit relatiu.

En canvi l'activitat mediatora dels jutges en els procediments de dret de família és àmplia i eficaç.

6.2. Àustria

Cal destacar la mediació en matèria penal. La regulació dels conflictes entre l'agressor i la víctima es realitza per mitjà de "reguladors de conflicte", amb la cooperació de jutges, fiscals i advocats. El mediador es reuneix amb l'agressor a fi d'esbrinar si està disposat a col·laborar amb aquesta regulació. En cas afirmatiu, després de diverses entrevistes amb ambdues parts, el mediador estableix un programa de compensació per a la víctima, que si és acceptat per les parts i aprovat pel tribunal posa fi a la part civil del procediment. En cas negatiu, l'assumpte es resol via judicial.

6.3. Bèlgica

Existeix un procediment d'arbitratge en matèria de consum (*Geschillen commissie*) creat per les organitzacions de consumidors i professionals en els sectors d'agències de viatges, bugaderies i venda de mobles. Les decisions d'aquestes comissions són de compliment obligat. Igualment s'ha recorregut a la fórmula del defensor del poble (*Ombudsman*) en el sector bancari i d'altres.

Hi ha alguns projectes pilot, com per exemple els juristes delegats davant dels jutges de pau o els centres d'advocats especialitzats en dret de consum creats pels col·legis d'advocats de Lieja i Gant entre d'altres.

6.4. Dinamarca

El Consell de Reclamacions dels Consumidors, compost per representants dels interessos dels consumidors i dels empresaris, i presidit per un magistrat, té la missió de resoldre conflictes en matèria de consum. Les decisions no tenen caràcter obligatori, tot i que la majoria són acatades voluntàriament, sobretot pels empresaris.

Existeix també un *ombudsman* dels consumidors.

6.5. Finlàndia

El 1983 es van introduir en algunes regions de Finlàndia, amb caràcter experimental, determinats sistemes de mediació comunitària que continuen en l'actualitat com a part dels serveis socials municipals. A aquests serveis se sotmeten casos civils o criminals, tant del públic com de la policia, amb l'objecte d'arribar a acords transaccionals entre les parts en disputa. La raó d'aquesta mediació comunitària rau en la idea que sovint els conflictes entre veïns es poden resoldre millor dins de la pròpia comunitat pels avantatges de comunicació dels seus membres.

Les estadístiques demostren que un gran nombre de casos s'han resolt gràcies a aquest sistema de mediació.

6.6. França

En el tribunal d'instància el jutge està obligat a intentar la conciliació abans d'iniciar el judici. En els procediments davant del *Conseil de Prud'hommes* les parts compareixen davant d'un *bureau de jugement*. Si la conciliació no és possible, l'expedient es remet al jutge per a la seva decisió.

La figura del conciliador s'ha vist ampliada d'haver-ne un per a tot el país a haver-en un per departament. Els conciliadors faciliten la resolució de les controvèrsies, com disputes entre veïns, propietari-llogater, reclamacions de consum etc., encara que no tenen poder coercitiu.

A part del conciliador hi ha el mediador, amb la funció de resoldre les reclamacions contra l'administrador, inspirat en l'*ombudsman* suec. El mediador fa recomanacions a l'administració sobre com entén que s'hauria de resoldre la disputa, però no té facultats per a obligar-la-hi.

També hi ha el *juge aux affaires matrimoniales* amb la missió de conciliar les parts en els procediments de divorci.

L'any 1995 entra en vigor la Llei de Mediació Processal, que modifica l'article 131 del Codi de Procediment Civil i s'hi introdueix explícitament la mediació.

6.7. Regne Unit

És l'estat de la Unió Europea que amb més facilitat i intensitat, per la seva afinitat cultural i jurídica amb els Estats Units, ha acollit tècniques d'ADR, que s'han aplicat en àrees diverses com en el dret de l'esport i en la responsabilitat mèdica, on el sistema judicial resulta sovint inadequat.

Però és en el dret de família on les ADR s'han popularitzat més. El 1996, mitjançant la *Family Act* s'ha aprofundit en la mediació en els casos de separació, divorci i família, i s'ha introduït l'ajuda legal del mestre en assumptes de mediació. També es troben tècniques d'ADR a la *Children's Act* de 1989, que persegueix donar audiència als nens en relació amb els serveis socials. A més de les tècniques inspirades en els Estats Units, el model suec de l'*ombudsman* ha estat utilitzat per mitjançar en qüestions fiscals i criminals, i és possible que s'utilitzi en el futur per a casos de difamació.

La *Law Society* (Col·legi d'Advocats) d'Irlanda del Nord, per exemple, ha iniciat un programa per promoure fórmules d'ADR en l'àmbit de conflictes comercials i contractuals, per fomentar les relacions amistoses evitant tant com sigui possible la conflictivitat.

7. Sistemes alternatius de resolució de disputes a Catalunya

7.1. Mecanismes de col·laboració i substitució a la jurisdicció civil

a) L'arbitratge¹²

La Llei 36/1988, de 5 de desembre, d'arbitratge, ha estat un revulsiu per a aquesta institució. La disminució dels requisits formals exigits per a l'efectivitat de la submissió a l'arbitratge i la introducció de l'arbitratge institucional han estat factors determinants d'iniciatives a favor de la utilització d'aquest mitjà.

Aquest moviment també s'ha produït en l'àmbit legislatiu. Amb la Llei d'arbitratge nombroses lleis particulars consideren aquesta figura expressament com una de les alternatives en mans dels litigants: unes, com la Llei de protecció dels consumidors i usuaris, preveuen la creació d'un sistema arbitral, i d'altres com la Llei d'arrendaments urbans estableixen especialitats.

¹² Apartat redactat per Lluís Caballol (amb la col·laboració de Frederic Munné).

La principal dificultat amb què hem topat en elaborar aquest informe és la manca d'una recollida centralitzada de dades sobre l'arbitratge a Catalunya que permeti fer una diagnosi de la situació d'aquesta institució.

L'arbitratge en l'àmbit civil se sol desenvolupar sense deixar pràcticament rastre de la seva celebració. De tota manera, hi ha dades que es podrien recopilar i tractar estadísticament com el nombre de laudes protocol·litzats, de formalitzacions judicials instades¹³, de sol·licituds de mesures cautelars relacionades amb l'arbitratge, d'impugnacions de laudes arbitrals i de sol·licituds d'execució de laudes¹⁴. S'ha fet una recerca d'algun d'aquests paràmetres a les estadístiques judicials però no s'hi reflecteixen.

Aquesta mancança no es presenta de la mateixa manera en totes les modalitats d'arbitratge. Les institucions que l'administren solen tenir recollides i sistematitzades les dades més rellevants dels litigis en què han intervingut.

De tota manera, no es pot donar per acabat aquest apartat general sense assenyalar també que els recents avenços de la regulació de l'arbitratge encara no ens permeten considerar completament satisfactori l'encaix d'aquesta institució vers la jurisdicció ordinària. Entre altres aspectes, cal una regulació més completa i clara de les mesures cautelars en relació amb l'arbitratge, i cal també regular amb més precisió el tractament processal de l'excepció d'arbitratge.

L'arbitratge ad hoc

L'arbitratge *ad hoc* és la modalitat segons la qual els litigants sotmeten a l'arbitratge una persona o persones concretes a les quals designen directament o indirecta.

En el camp de la propietat intel·lectual i del mercat de les telecomunicacions, les respectives normes reguladores han previst la facultat d'arbitrar de determinats ens públics. Pel fet que aquests no tenen atribuïda una funció d'administració de l'arbitratge, cal entendre que ens troben davant d'un arbitratge *ad hoc*.

A Catalunya el Decret 3/1997, de 7 de gener, de funcionament del Consell Audiovisual de Catalunya, li atribueix funcions arbitrals en aquest sentit (art 4.4).

L'arbitratge institucional

L'arbitratge institucional és una modalitat segons la qual els litigants atribueixen a una persona jurídica l'administració de l'arbitratge al qual se sotmeten. La institució no fa funcions d'àrbitre, només l'administra.

Aquesta és la principal novetat de la Llei de 5 de desembre 1988. En aquest període de temps s'ha pogut constatar la posada en marxa d'institucions i sistemes d'arbitratge que són conseqüència de la implantació d'aquesta figura. Dintre d'aquest grup cal diferenciar l'arbitratge institucional genèric i l'arbitratge especialitzat, i dins d'aquest últim els sistemes d'arbitratge.

- L'arbitratge institucional genèric: entenem per arbitratge institucional genèric aquell que és administrat per centres arbitrals creats a l'empara de l'art. 10 LA, sense cap tipus de limitació ja sigui temporal, territorial, material o subjectiva.

¹³ Segons dades del Registre del Jutjat Degà del de Primera Instància de Barcelona la formalització judicial de l'arbitratge es va instar vuit vegades l'any 1996 i 11 vegades l'any 1997.

¹⁴ Segons dades del Registre del Jutjat Degà del de Primera Instància de Barcelona es va instar l'execució de 43 laudes l'any 1996 i de 36 l'any 1997.

La manca d'un registre de centres arbitral permanents¹⁵ comporta la impossibilitat de determinar amb precisió quines institucions arbitral s'han creat a Catalunya en virtut del precepte legal esmentat, la qual cosa no exclou que amb caràcter no exhaustiu puguem afirmar que existeixen nou institucions arbitral de caràcter genèric¹⁶, en la major part de les quals tenen una intervenció important els col·legis d'advocats.

Tot i que l'arrelament social de l'arbitratge institucional genèric no només s'ha de mesurar sobre la base dels arbitratges efectivament administrats, sinó també i sobretot en funció del nombre de clàusules arbitral de submissió a l'arbitratge administrat per un dels centres arbitral referits que operen en el tràfic jurídic, aquesta darrera dada resulta molt més difícil d'obtenir amb una mínima precisió que no pas la primera.

Així doncs, prenent com a base els arbitratges que han estat administrats pels nou centres arbitral catalans referits, cal destacar-ne que el que ha administrat més arbitratges és el Tribunal Arbitral de Barcelona, amb una mitjana d'1,5 expedients d'arbitratge setmanals en els darrers dos anys, la qual cosa representa un ínfim percentatge respecte de la conflictivitat judicial a Catalunya.

A aquesta infrautilització de l'arbitratge institucional intern es contraposa el fet que la societat catalana té un antecedent històric arbitral important en el Consell de Vint i el Consolat de Mar, però aquest tradició pactista i compromissòria és llunyana en el temps i no és suficient per fonamentar una cultura arbitral en l'actual marc sociojurídic. El nivell d'utilització dels serveis d'administració d'arbitratges prestats pels centres arbitral permanents existents a Catalunya està en funció, essencialment, de les quatre variables següents:

- a) El prestigi social i professional del centre arbitral.
- b) L'adequació de la legislació a les peculiaritats de l'arbitratge institucional.
- c) El coneixement social i professional de l'arbitratge, en general.
- d) La conveniència de l'arbitratge en funció de l'objecte litigiós.

El darrer extrem és comú als arbitratges institucional i *ad hoc*, de forma que *ratio matèria i/o ratio quantial* l'arbitratge pot resultar més o menys adient a l'objecte litigiós¹⁷, tot i que no sempre es podrà preveure la naturalesa i quantia de les controvèrsies eventuals en el moment de subscriure el conveni

¹⁵ En aquest sentit, en la tramitació parlamentària de la Llei, l'esmena núm. 193, formulada pel partit Coalició Popular, proposava la creació d'un registre de centres arbitral en el Ministeri de justícia. També l'esmena núm. 210 del Partit Liberal proposava la creació d'un registre especial del Ministeri de justícia, prèvia qualificació dels seus estatuts. En canvi, l'esmena núm. 2 del Partit Nacionalista Basc es limitava a proposar una prèvia aprovació dels reglaments per part del Ministeri de justícia, sense que proposés la creació d'un registre de centres arbitral ni dels seus reglaments. Totes aquestes esmenes van ser rebutjades pel grup parlamentari majoritari. En la tramitació de la Llei al Senat es van reproduir les esmenes anteriors, que també varen ser rebutjades, igual que l'esmena núm. 32 del Partit Liberal, que afegia a l'esmena 210 del Congrés el paràgraf següent: *En el Ministerio de justicia se creará un registro de carácter informativo en el que figurarán las corporaciones de derecho público que puedan desempeñar funciones arbitrales y las asociaciones en cuyos estatutos se prevean tales funciones. Los notarios que, de conformidad con lo dispuesto en ese artículo, realicen la protocolización de los reglamentos arbitrales de las corporaciones de derecho público y de las asociaciones y sus modificaciones estarán obligados a comunicar al registro tales protocolizaciones.*

¹⁶ El Tribunal Arbitral de Barcelona, el Tribunal Arbitral de Girona, el Tribunal Arbitral de Granollers, el Tribunal Arbitral de Lleida, el Tribunal Arbitral de Manresa-Bages, el Tribunal Arbitral de Sabadell, el Tribunal Arbitral de Tarragona, el Tribunal Arbitral de Terrassa i el Tribunal Arbitral de Vic.

¹⁷ En aquest sentit, per exemple, pot resultar menys aconsellable la utilització de l'arbitratge quan el legislador prevegi un procediment judicial específic dotat d'una certa celeritat, com succeeix en matèria de desnonaments, tal com posa de manifest ALONSO CUEVILLAS (*Procesos Arrendaticios urbanos y comunes tras la nueva LAU de 24 de noviembre de 1994*, Barcelona 1996, pàg. 240), o en funció de la previsible ínfima quantia dels eventuals litigis, com pot succeir en determinats contractes d'arrendaments, de franquícia o de subministrament. En canvi, des d'aquest punt de vista, en general l'arbitratge resulta especialment aconsellable en matèria societària o en el dret de la construcció, atès que el factor temps en la paralització de les activitats d'una societat mercantil o d'una execució d'obra té una repercussió econòmica important, normalment molt superior al cost de l'arbitratge que, *ab initio*, amb els honoraris de l'àrbitre i les despeses d'administració resulta aparentment superior davant la supressió de les taxes judicials, tot i que no cal oblidar que l'arbitratge es tramita en una única instància (procediment arbitral) i la postulació té caràcter voluntari.

En aquest sentit, dels arbitratges administrats en els últims dos anys per les diferents institucions arbitral catalanes, les matèries que més han estat objecte d'arbitratge han estat el dret de la construcció, les qüestions societàries i els arrendaments urbans, per aquest ordre.

arbitral i tampoc no és aconsellable efectuar exclusions més o menys aleatòries en un conveni arbitral¹⁸.

En relació amb el coneixement social i professional de l'arbitratge com a sistema alternatiu de resolució de disputes, també és una qüestió comuna a l'arbitratge institucional i a l'arbitratge *ad hoc*, però no per això és menys important, atès que una vegada delimitades les relacions jurídiques en les quals es considera més adient la utilització de l'arbitratge, correspon als poders públics, i no només a través del poder legislatiu, sinó també a través de l'Administració, fomentar l'arbitratge mitjançant la informació del conjunt de la societat com a destinataris últims de l'arbitratge en tant que alternativa a la jurisdicció ordinària, i/o a través d'una informació selectiva als professionals del dret com a responsables de la incorporació de convenis arbitrals en els documents jurídics.

Aquesta tasca informativa només s'ha dut a terme amb motiu de la implantació definitiva de les juntes arbitrals de consum¹⁹, però no s'ha fet respecte de l'arbitratge institucional genèric, ni tampoc respecte de l'arbitratge en general, com a mesura per prevenir i reduir la sobrecàrrega dels tribunals ordinaris, en compliment de la recomanació 12/1986 del Consell d'Europa que inspira la LA²⁰.

Respecte de l'adequació de la legislació arbitral a les peculiaritats de l'arbitratge institucional, cal tenir present que en els arbitratges *ad hoc*, en cas de desacord entre les parts respecte del nomenament de l'àrbitre, es pot recórrer a la formalització judicial, de manera que malgrat que la insaculació dels àrbitres és un sistema de designació poc adient al principi de la *uberrima fides*, bàsic en la resolució pacífica de conflictes, el legislador no ha tingut en compte que la intervenció de l'òrgan judicial ha facilitat una interpretació més favorable a l'admissió de mesures cautelars prèvies al procediment arbitral o a l'emplaçament per edictes de les parts en el supòsit de la formalització judicial, que no pas en els arbitratges institucionals²¹. En aquest sentit, tant la no compareixença d'una de les parts com la manca d'un procés cautelar pot frustrar l'arbitratge institucional amb la regulació vigent.

D'altra banda, no sembla adient que el centre arbitral que és responsable *in solidum* ex art. 16 LA no pugui comparèixer en el recurs d'anul·lació quan la impugnació del laude es fonamenti en una infracció de les formalitats i els principis essencials en el nomenament de l'àrbitre (art. 45 LA), malgrat que atesa la naturalesa jurídica del denominat recurs d'anul·lació com a *iudicium rescindens* del laude, sempre es podrà discutir en un declaratiu posterior sobre aquella infracció, sense que es pugui considerar afectada per l'eficàcia de cosa jutjada de la sentència judicial que resolgui la impugnació del laude.

Respecte del prestigi social i professional del centre arbitral, correspon a cada institució amb base primer a la difusió dels seus serveis, del seu reglament i d'una clàusula arbitral model, i posteriorment

¹⁸ Precisament, la dificultat de poder determinar la naturalesa i la quantia dels eventuals litigis no fa aconsellable que en el conveni arbitral es relacionin determinades matèries que hi estan sotmeses i d'altres que no hi estan, llevat que es tracti d'una qüestió molt puntual i determinada; tampoc no resulta aconsellable fixar una *summa arbitralis*, atès que es fa dependre l'eficàcia de la submissió a arbitratges en el primer supòsit de la interpretació del conveni arbitral que tant es pot fer en seu judicial d'acord amb l'art. 11 LA, com per part del centre arbitral quan en el seu reglament es reservi la facultat de conèixer *a priori* sobre la seva competència.

¹⁹ El sistema arbitral de consum es regula pel RD 636/93, de 3 de maig, amb caràcter gratuït i públic i amb un col·legi arbitral de composició mixta i paritària, amb un representant dels consumidors i un representant dels sectors empresarials sota la presidència d'un llicenciat en dret designat per la junta arbitral entre personal al servei de les Administracions públiques.

²⁰ L'exposició de motius de la LA posa de manifest que aquesta respon, entre d'altres, a la recomanació 12/1986 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa, referent a certes mesures que tendeixen a prevenir i reduir la sobrecàrrega de treball dels tribunals, per a la qual cosa postula que els governs (i per tant l'administració) adoptin les disposicions necessàries per tal que en els casos que es presti l'arbitratge aquest pugui constituir una alternativa més accessible i més eficaç a l'acció judicial.

²¹ Aquest interpretació ha donat lloc, per una omisió aparent del legislador, al fet que a l'art. 720 de l'Avantprojecte de llei d'enjudiciament processal prevegi les mesures cautelars prèvies al procediment arbitral només en els arbitratges formalitzats judicialment, però no en els actes necessaris previs al procediment arbitral en un arbitratge institucional. De la mateixa manera, l'art. 155 de l'Avantprojecte preveu la comunicació edictal només per a les actuacions judicials, i en conseqüència per a la formalització judicial de l'arbitratge però no en l'arbitratge institucional.

en funció dels arbitratges administrats amb la difusió dels seus resultats i el control de qualitat del servei prestat²².

La difusió del reglament arbitral, per adquirir prestigi institucional, per esdevenir eficaç exigeix que el reglament s'ajusti a les previsions legals i que reguli de forma clara el procediment que cal seguir per iniciar un arbitratge institucional, fins a l'inici del procediment arbitral. Aquest procediment es pot regular en el reglament, o en el seu defecte seran els àrbitres els qui ordenaran el procediment en cada cas en funció de les circumstàncies de cada arbitratge (art. 21 LA). En canvi, el procediment previ o prearbitral, que tendeix a la constitució del col·legi arbitral, no es regula a la Llei, si no que aquesta ho defereix als reglaments arbitral²³. Des d'aquest punt de vista, la millor forma d'adquirir prestigi *ab initio* respecte dels serveis dels centres arbitral passa per donar garanties d'imparcialitat i de respecte al principi d'igualtat (art. 9 LA) en el procediment de constitució i designació dels àrbitres, la qual cosa es compleix, en termes generals, en tots els reglaments dels nou centres arbitral catalans abans esmentats.

Finalment, la difusió dels resultats i del control de qualitat fan referència a l'administració de l'arbitratge, no en seu del procediment prearbitral, sinó a la tasca de suport i control de l'actuació de l'àrbitre durant el desenvolupament del procediment arbitral i en el moment de l'emissió i protocol·lització notarial del laude amb el qual es resol la controvèrsia²⁴. Aquesta obligació de fiscalitzar l'actuació de l'àrbitre fa aconsellable que els centres arbitral contractin pòlisses d'assegurança per un import màxim de les quanties acumulades dels arbitratges que estigui administrant, que cobreixin tant l'actuació del propi centre arbitral com la dels àrbitres. En principi el centre arbitral, tot salvaguardant la independència de l'àrbitre *in iudicando*, és a dir respecte del fons de la qüestió litigiosa, ha de supervisar els aspectes formals o els possibles errors *in procedendo*, que poguessin emparar una impugnació del laude basant-se en els motius taxats de l'art. 45 LA.

En definitiva, l'arbitratge institucional, tot i el seu caràcter incipient en el nostre país, es troba en una situació que requereix alguna modificació legislativa i també un impuls des de les Administracions públiques. Per tal de donar compliment a la Recomanació 12/1986 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa que inspira la LA seria convenient una promoció de l'arbitratge per part dels poders públics adreçada als àmbits social i professional en els quals es presti i resulti adient, i la creació d'un registre de centres arbitral, per facilitar una informació millor al ciutadà. A més, és convenient que els centres arbitral mantinguin l'adequació dels seus reglaments a l'ordenament jurídic i especialment als principis d'imparcialitat i d'igualtat de parts i que promoguin la difusió del mateix reglament, així com dels resultats i del control de qualitat necessari dels arbitratges administrats. D'altra banda, de *lege ferenda*, seria convenient preveure en les normes processals la possibilitat d'adoptar mesures cautelars prèvies a l'inici de les actuacions prearbitral en l'arbitratge institucional i l'auxili judicial per a la

²² Com es pot desprendre de les estadístiques publicades anualment pel Tribunal Arbitral de Barcelona, durant els dos o tres primers anys de funcionament d'un centre arbitral hi ha molt pocs arbitratges, i fins i tot aquests obeeixen a convenis arbitral subscrits en el moment que sorgeix la controvèrsia, de manera que els contractes que incorporen convenis arbitral triguen un mínim de dos o tres anys a esdevenir litigiosos.

²³ La importància de la reflexió i l'experimentació del reglament arbitral mitjançant arbitratges zero o simulats queda palesa en el buit legal respecte dels efectes *ex tunc* o *ex nunc* de les modificacions successives dels reglaments arbitral, amb el conseqüent risc d'incórrer en nul·litats en cas de cometre determinades infraccions en l'aplicació incorrecta del nou o l'antic reglament respecte del nomenament dels àrbitres. En aquest sentit, des d'una concepció contractualista de l'arbitratge, per a CRAIG, PARK i PAULSSON (*International Chamber of Commerce Arbitration*, París 1990, pàg. 174) s'haurà d'interpretar la voluntat de les parts en el conveni arbitral segons que s'expressi una preferència per la institució arbitral (*ex tunc*) o pel reglament de la institució arbitral (*ex nunc*). Nogensmenys, entenem que fins i tot des d'una concepció contractualista l'anterior tesi vulneraria l'art. 1256 CC, per la qual cosa l'aplicació retroactiva d'un reglament modificat només estaria justificada si s'hagués previst amb anterioritat, bé en el reglament que es modifica, bé en el conveni arbitral, amb la submissió al reglament vigent en cada moment.

²⁴ L'obligació de fiscalitzar l'actuació de l'àrbitre que es pot desprendre de la responsabilitat directa del centre arbitral pels danys causats per dol o culpa del mateix àrbitre ex art. 16 LA s'ha posat de manifest entre d'altres per MUÑOZ SABATÉ ("Análisis crítico de las varias formas de designa de árbitro", *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 1/1994, pàg. 52) i per MARTÍNEZ ROCA (*Arbitraje e instituciones arbitrales*, Barcelona 1992, pàg. 220).

notificació per edictes de l'inici de les referides actuacions prearbitrals, amb les degudes garanties després d'haver exhaurit les vies ordinàries de notificació.

- L'arbitratge institucional especialitzat: és la modalitat en què la institució té limitada l'administració de certs litigis per raó de la matèria. El procediment es desenvolupa d'acord amb el que disposa la llei d'arbitratge.

Situem en aquesta categoria l'arbitratge en matèria de cooperatives i en matèria esportiva.

L'arbitratge cooperatiu està atribuït al Consell Superior de la Cooperació, qui té competència per administrar l'arbitratge dels litigis sorgits entre les entitats regulades per la Llei de Cooperatives de Catalunya, o entre aquestes i els seus associats²⁵.

En matèria esportiva, el Comitè Català de Disciplina Esportiva té la facultat d'administrar arbitratges per resoldre en aquelles qüestions de naturalesa esportiva que no siguin de caràcter disciplinari sorgides entre els esportistes, tècnics, jutges o arbitres, clubs esportius i els seus associats, lligues professionals i altres parts interessades²⁶.

- Els sistemes d'arbitratge: dins de la categoria de l'arbitratge institucional especialitzat, els sistemes d'arbitratge es caracteritzen per comptar amb una pluralitat d'institucions i per tenir previstos mecanismes de solució de les qüestions de competència que es puguin produir entre elles. La competència per crear aquests sistemes és exclusiva de l'Estat. S'han creat dos sistemes d'arbitratge: el de consum i el de transport. En tots dos casos s'ha establert la gratuïtat del sistema i l'exempció de protocol·litzar notarialment el laude.

En l'actualitat, Catalunya, tot i tenir competència exclusiva en matèria de consum, no té atribuïda la facultat d'autoritzar la creació de juntes arbitral de consum al seu territori.

El sistema d'arbitratge de consum

L'arbitratge de consum és la manifestació de l'arbitratge institucional especialitzat amb més projecció.

El sistema arbitral de consum s'ha anat implantant a partir de la promulgació del R.D. 636/1993. Des d'aleshores a Catalunya s'han constituït 8 juntes arbitral: la Junta Arbitral de Badalona (20-5-86, 31-05-94), la Junta Arbitral de Consum de Catalunya (6-5-93), la Junta Arbitral de Barcelona (13-5-93), la Junta Arbitral de Vilafranca del Penedès (31-5-94), la Junta Arbitral de l'Hospitalet de Llobregat (10-3-95), la Junta Arbitral de Lleida (5-5-95), la Junta Arbitral de Terrassa (15-11-95), i la darrera ha estat la Junta Arbitral de Sabadell (17-3-98).

Les juntes arbitral desenvolupen una tasca orientada a aconseguir l'adhesió al sistema arbitral de gremis i associacions professionals, la qual cosa és essencial per poder constituir els col·legis arbitral. De tota manera, en fer-se públiques aquestes adhesions es genera una certa confusió atès que els consumidors en desconeixen l'abast real.

També fan una tasca de divulgació de l'arbitratge de consum organitzant congressos i fent campanyes publicitàries.

Les sol·licituds presentades també han anat en augment progressiu.

²⁵ Decret 177/1993, de 13 de juliol, que regula el reglament d'arbitratge del Consell Superior de la Cooperació.

²⁶ Disposició addicional del Decret 145/1991, de 17 de juny, de constitució, classes i registre de clubs i associacions esportives, i Reglament de règim i funcionament intern.

Sol·licituds d'arbitratge presentades els darrers tres anys²⁷:

	1995	1996	1997
J. A. de Badalona	27	47	-
J.A. de Barcelona	2454	1447	1580
J.A. de Catalunya	935	809	1365
J.A de l'Hospitalet de Llobregat	20	43	-
J.A. de Lleida	0	0	-
J.A. de Terrassa	15	21	-
J.A. de Vilafranca del Penedès	10	8	-
Total	3.461	2.377	2.954

L'arbitratge de consum és la modalitat *ADR* que coneix de més assumptes, encara que el seu import econòmic és reduït.

El volum de sol·licituds d'arbitratge és indicatiu del coneixement progressiu per part del consumidor de l'existència i el treball d'aquestes entitats. Es constata que una de les claus per a l'èxit del sistema és que els òrgans administratius encarregats de la informació als consumidors suggereixin o donin a conèixer la possibilitat d'acudir a l'arbitratge de consum. A més, el percentatge de sol·licituds no admeses a tràmit (un 2,4% l'any 1995 i un 5,32 % l'any 1996) indiquen el grau de coneixement que es té de l'àmbit objectiu del sistema arbitral de consum.

El fet que la manca d'una oferta pública prèvia de sotmetiment a l'arbitratge de consum per part de l'empresa reclamada no sigui un obstacle definitiu facilita molt la seva viabilitat. Tot i que és una dada no registrada estadísticament, sembla que la majoria de les reclamacions que es presenten es dirigeixen contra empreses que no han realitzat l'ofertament esmentat. Això és a causa que encara hi ha poques empreses que hagin fet l'oferta. Però, d'altra banda, fa certa la tesi que la realització l'oferta és efectivament un distintiu de qualitat per a l'empresa que la fa.

Es constata també un percentatge elevat de refús a l'arbitratge per part del reclamat que no ha fet prèviament l'oferta pública: un 33,4 % l'any 1995 i un 41,9 l'any 1996. Aquestes xifres haurien de plantejar als poders públics la possibilitat de donar major viabilitat a aquestes reclamacions davant d'òrgans integrats en el poder judicial.

El termini mitjà de resolució d'arbitratges en matèria de consum és de dos mesos.

També hi ha hagut iniciatives per publicar els laudes emesos. Així ho han fet la Junta Arbitral de Consum de Badalona i la Junta Arbitral de Consum de Barcelona.

L'arbitratge en matèria d'assegurances

La Llei 33/1984, de 2 d'agost, d'ordenació de les assegurances privades, articula la creació d'una comissió de conciliació per a la resolució alternativa de conflictes. Aquesta llei va ser derogada per la Llei de 1995 sense que mai s'hagués fet efectiva l'esmentada previsió.

La recent normativa en matèria d'assegurances preveu la possibilitat del litigant d'acudir a l'arbitratge en matèria de consum o a l'arbitratge general de la Llei de 1988. L'any 1997 va ser el primer any de posada en funcionament de l'arbitratge d'assegurances en aquest àmbit i van tenir lloc 16 arbitratges.

²⁷ Dades relatives als anys 1995-1997 que s'han extret de la *Memoria del Sistema Arbitral de Consumo 1996-96*, Madrid, 1997, Instituto Nacional del Consumo.

El sistema arbitral en matèria de transport

La Llei d'ordenació del transport terrestre va preveure la creació de les juntes arbitral de transport, i va establir el sotmetiment a l'arbitratge de totes aquelles reclamacions que tinguessin el seu origen en un contracte de transport de preu inferior a 500.000 ptes. Aquesta disposició va ser declarada inconstitucional per la Sentència del Tribunal Constitucional 174/1995 de 23 de novembre .

b) La mediació²⁸*En general*

La mediació és un mètode de resolució de conflictes en el qual intervé un tercer imparcial, prèviament sol·licitat i acceptat per les parts, ja sigui a instància pròpia o d'una autoritat judicial o administrativa, que té com a objectiu ajudar i facilitar a les parts l'obtenció per si mateixes d'un acord satisfactori.

La mediació és una eina útil per afrontar la conflictivitat i està demostrant la seva eficàcia dia a dia, en tractar el conflictes des d'una nova perspectiva. En tots els països europeus s'està incorporant a les legislacions, en compliment de la Recomanació núm. R (86) 12 del Comitè de Ministres als Estats membres, que, per intentar reduir i controlar l'imparable col·lapse de l'Administració de justícia, aposta pels sistemes de conciliació, mediació i arbitratge, no com una via auxiliar, sinó com una forma de col·laborar amb l'Administració de justícia que solucioni conflictes que no forçosament han de ser resolts pels jutges.

A Catalunya, la mediació entronca en una de les pràctiques més antigues de resolució de conflictes, que s'expressa en la frase "parlem-ne", a partir de la qual tantes vegades s'arreglaven les diferències entre els ciutadans. La tècnica d'aplicació de la mediació és ara més acurada, s'hi empenen unes regles precises amb la consciència del que es fa. És, en definitiva, una negociació assistida en la qual les controvèrsies de les parts implicades es treballen amb l'ajuda d'un tercer neutral per arribar a acords mútuament satisfactoris, que de vegades ultrapassen el conflicte inicial. La satisfacció obtinguda implica que els acords de mediació seran mantinguts amb més fermesa pels interessats, i així s'evitaran execucions enutjoses.

La mediació comporta el retorn a les parts del poder per resoldre les diferències, d'una forma adulta, sense delegar la solució en un àrbitre o en un jutge.

En particular, la mediació als Estats Units

Als tribunals federals les regulacions permeten al jutge compel·lir les parts a la mediació. El mediador ha de ser advocat, amb un mínim de cinc anys d'experiència, tenir el títol de mediador i formació professional.

Si el jutge remet el cas a mediació se suspèn el procediment judicial durant un termini de 60 dies, dins dels quals les parts arribaran, o no, a un acord. Cada part presentarà al mediador un escrit expositiu d'un màxim de 10 pàgines. Si dins del termini establert no s'arriba a cap acord, l'assumpte torna al tribunal per a judici.

En els tribunals estatals la mediació és part de les *ADR* pels casos civils, però no en assumptes criminals, de violència entre les parts (especialment no s'aplica en casos de violència domèstica) o en casos d'incapacitat. Si per la mediació s'arriba a un acord, aquest es formalitza al tribunal per escrit, amb la firma de les parts, de tots els advocats i del jutge (*Consent Order*).

²⁸ Apartat redactat per Consol Martí (amb la col·laboració de Robert Gimeno) i Gerald C. Escala (*En particular la mediació al Estats Units*)

D'acord amb les regulacions dels tribunals de Nova Jersey, els assumptes matrimonials que tracten de la custòdia o del repartiment del temps amb els fills són remesos a mediadors amb l'esperança que s'arribi a un acord. Existeixen agències, tant privades com públiques, que ofereixen serveis de mediació en aquests assumptes. Tan bon punt es verifica que la matèria del procediment és la custòdia, el jutge ordena la mediació. És requisit que els pares vegin un vídeo sobre litigis i els seus efectes sobre els fills i la família.

Alguns litigants prefereixen que tot l'assumpte en conjunt, no només l'aspecte de la custòdia, sinó els econòmics, aliments, etc. se sotmetin a mediació, tot i que sobre aquests últims aspectes no és obligatori. En aquest cas, el jutge suspèn el judici fins que se sàpiga el resultat de la mediació.

Els aspectes secundaris del litigi es poden remetre a un funcionari (*hearing officer*), que no és un jutge i que és com un mediador en assumptes com el d'aliments per als fills, etc.

Si per aquests sistemes no s'arriba a un acord, els advocats demanen l'obertura del judici.

Especial referència a la mediació familiar²⁹

En els països on s'ha aplicat la mediació, s'ha revelat com altament eficaç per a la solució de conflictes en matèria familiar, atès que preserva i afavoreix les relacions posteriors dels implicats.

Al nostre país, la Llei 30/81, de 7 de juliol, l'anomenada Llei del divorci, va donar pas, en primer lloc, que els cònjuges pactessin els efectes de la separació o divorci i es recollissin en el conveni regulador, de manera que es tornava a prendre als mateixos protagonistes la decisió sobre les conseqüències de la separació. En segon lloc, la Llei recull, si el procediment és de mutu acord, la possibilitat d'emprar un sol lletrat per a ambdues parts, fet que afavoreix la intervenció de l'advocat com a facilitador d'acord.

Paral·lelament a dictar-se la Llei, es van crear els jutjats de família i, adscrits a ells, uns equips psicossocials. La pràctica, doncs, introduïa la possibilitat que especialistes, no juristes, assessoressin els jutges en els processos familiars. Així, alguns membres dels equips de Sevilla i de Barcelona utilitzaren la mediació per tal d'obtenir acords basant-se en una negociació sobre els interessos dels implicats, amb la finalitat de reduir l'emotivitat i els conflictes psicològics enquistats que, segurament, es potenciarien per la dinàmica del procediment judicial.

En l'actualitat s'estan creant ja centres privats que ofereixen serveis de mediació, a la vegada que continuen les intervencions mediadores dels professionals adscrits als jutjats de família, tant per part de psicòlegs com de treballadors socials.

La mediació familiar és la més coneguda, però a casa nostra s'empra amb èxit la mediació en conflictes de consum, en els d'àmbit comunitari, escolar i en justícia juvenil, alhora que s'utilitza per tal de solucionar conflictes de caràcter mercantil.

Com a serveis de mediació familiar s'han obert centres a Alacant, València, Sevilla, Madrid, Bilbao, Saragossa, Barcelona, Múrcia, Eivissa i Girona, tant privats com amb el suport de les administracions autonòmiques o locals.

²⁹ Aquest apartat s'ha redactat amb anterioritat al Projecte de Llei de Mediació Familiar de Catalunya, registre al Parlament de Catalunya en data 17 de març de 1999

La mediació dins la justícia de menors

A Catalunya es va desenvolupar el 1990 el Programa de mediació i reparació, impulsat per la Direcció General de justícia Juvenil del Departament de justícia de la Generalitat de Catalunya, que va quedar consolidat amb l'entrada en vigor de la Llei orgànica 4/92, atès que preveu la possibilitat que el menor infractor reperi el dany causat a la víctima del delict.

La Llei orgànica 4/92 està dirigida als majors de 12 anys i menors de l'edat fixada pel Codi Penal. En el moment de la seva promulgació era 16 anys, però ara la Llei orgànica 10/1995, del Codi Penal, eleva la majoria d'edat penal a 18 anys; aquest article està en suspens fins que no sigui aprovada la llei reguladora de la responsabilitat penal del menor.

La Llei 4/92 admet la reparació a la víctima en dos moments:

1. Com a alternativa al procés judicial. L'article 2.2 regla 60 diu: "Atenent a la poca gravetat dels fets, les condicions o circumstàncies del menor, el fet que no s'hagi emprat violència o intimidació, o que el menor hagi reparat o es comprometi a reparar el dany causat a la víctima, el jutge, a proposta del fiscal, podrà donar per concloses totes les actuacions". En aquest cas el Programa de mediació i reparació s'inicia a instància del ministeri fiscal i el procés judicial resta aturat, a l'espera del compliment del compromís reparador del menor.
2. Com a suspensió de la mesura judicial, un cop s'ha desenvolupat tot el procediment judicial. L'article 2.3-3r diu: "En consideració a la naturalesa dels fets, el jutge de menors, d'ofici o a instància del ministeri fiscal o de l'advocat, podrà establir la suspensió de la decisió per un temps determinat i màxim de dos anys, sempre que, de comú acord, el menor, degudament assistit, i els perjudicats acceptin una proposta de reparació extrajudicial". En aquest segon supòsit, el procediment judicial continua fins a la promulgació de la sentència. La suspensió de l'execució de la mesura imposada està condicionada al compliment del programa de mediació i reparació.

El programa de mediació i reparació necessita la participació voluntària i activa del menor infractor i de la víctima per tal que assoleixin un acord capaç de resoldre el conflicte existent entre ells. Implica la responsabilització del menor infractor respecte de les mateixes accions i les seves conseqüències, com també un esforç encaminat a aconseguir la compensació a la víctima.

El programa es proposa diferents tipus d'objectius, en funció de l'infractor, la víctima, la justícia i la comunitat.

- Potenciar des de la justícia el restabliment de la pau social.
- Incorporar a la justícia juvenil elements restitutius o compensadors en relació amb la víctima.
- Responsabilitzar el menor infractor de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
- Possibilitar que la víctima recuperi la tranquil·litat i sigui compensada pels danys soferts.
- Apropar la justícia als ciutadans possibilitant formes àgils i participatives per a la resolució dels conflictes, que també són de la comunitat.

El programa prioritza, sempre que sigui possible, la participació de la víctima i la mediació entre les parts. En aquells casos en què això no és possible (no es pot connectar amb la víctima o aquesta no vol participar en el programa), es poden oferir al menor infractor altres alternatives encaminades a rescatar el seu interès i predisposició per reparar el dany causat, valorades positivament per la fiscalia de menors.

La trobada entre el menor infractor i la víctima és un moment fonamental del procés. És l'espai on les parts es reuneixen. S'exposa el problema, s'aborda i se'n parla, amb l'objectiu d'arribar a un acord que

permeti la solució al conflicte existent. Plantegen raons i circumstàncies, cadascun d'ells fa un esforç per entendre l'altre.

Els acords es concreten tenint en compte els interessos i les demandes de la víctima i les possibilitats reparatòries del jove. El tipus d'acord al qual poden arribar és molt ampli i pot anar des de la simple conversa entre les parts, a una prestació a la víctima mitjançant una activitat, passant per una compensació econòmica o qualsevol altre compromís que adoptin les parts, sempre que aquestes estiguin perfectament d'acord a portar-la a la pràctica. L'acompliment dels acords és el que permet la reparació del dany causat.

El paper del professional consisteix a fer de mediador durant el procés, facilitar el contacte entre les parts i els ajuda en la concreció dels acords i en el desenvolupament d'aquests. En acabar tot el procés informa la fiscalia de menors del resultat del programa. La fiscalia de menors, si ho considera adient (generalment és així) pot demanar el sobreseïment del cas al jutge de menors.

c) La transacció³⁰

Abans s'ha escrit que la mediació és un mètode eficient perquè preserva les relacions entre els implicats, però l'acord aconseguit serà jurídicament eficaç si comporta la transacció entre les parts. Com és sabut, el contracte transaccional de l'article 1809 i següents del Codi Civil recull la transacció judicial i l'extrajudicial i les dota d'una força que no té cap altre contracte del mateix codi. La transacció esdevé cosa jutjada entre les parts (que no exclou, però, la possibilitat d'interposar un plet posterior). La transacció judicial acaba amb el procediment que s'havia iniciat, independentment de la seva situació processal, i obre la via de l'execució de l'acord de manera directa. L'eficàcia jurídica de la transacció extrajudicial depèn de la forma. Si ha estat recollida en un document notarial, és un títol executiu, però si l'acord és un contracte privat, la seva eficàcia dependrà d'una declaració judicial posterior que no pot entrar en el contingut, solament podrà determinar si ha existit o no l'acord.

La forma de la transacció privada no està regulada, i s'admet perfectament el contracte verbal.

En aquests temps, hi ha una forta activitat per implantar la mediació i els altres sistemes alternatius de resolució de conflictes, potenciat per col·lectius privats, associacions com l'Associació Catalana pel Desenvolupament de la Mediació i l'Arbitratge, seccions dependents dels col·legis d'advocats, de psicòlegs i de treballadors socials, i que treballen en programes de sensibilització de l'opinió pública, de formació de futurs mediadors, d'estudi de la implantació al nostre país, en la definició del rol del mediador i també en l'establiment d'unes pautes d'actuació, amb subjecció a un codi deontològic.

[...]

7.2. Mecanismes de col·laboració i substitució en la jurisdicció pena³¹

a) Introducció

El camp d'aplicació del dret punitiu, el procés penal, en principi no resulta el més adequat per introduir-hi vies alternatives a la judicial ordinària. Seria erroni, però, establir d'entrada la incompatibilitat entre el dret penal i la implantació d'aquestes vies; només cal pensar que no és el mateix l'acció civil que la penal derivades de les infraccions criminals, o la delinqüència greu que la petita, ja que la seva naturalesa i efectes en la societat són diversos.

³⁰ Apartat redactat per Consol Martí.

³¹ Apartats 7.2 i 7.3 redactats per Àngel García Fontanet.

La pregunta és: funciona raonablement bé la justícia penal? Una resposta afirmativa suprimiria la qüestió; la negativa obliga a buscar les solucions necessàries.

La percepció social majoritària és que el funcionament del nostre sistema de justícia és insatisfactori. Si és així, s'imposa l'adopció de reformes, en el procés penal, res a aconseguir, de forma legal, ràpida i econòmica, els seus fins: el càstig del delicte, la reparació de la víctima, la reinserció del penat i la satisfacció social.

L'admissió de mecanismes de col·laboració i consens en la via penal (els mecanismes de substitució són inacceptables) forcen a una precisió: cal que s'utilitzin en el procés i que els gestionin els jutges.

Com fa notar Michelle Taruffo³², aquests mecanismes només són aplicables en situacions jurídiques de plena disponibilitat de les parts privades i, en tot cas, és aconsellable una actitud de prudència extrema: la renúncia a les formes processals no ha de significar l'abandonament de les garanties del procés judicial.

Aquests mètodes alternatius han de ser transparents, voluntaris, administrats de manera neutral i imparcial i dotats de garanties.

En el procés penal destaca, en l'actualitat, un aspecte: la reparació de la víctima del delicte, que constitueix un camp favorable per fer servir els dispositius de col·laboració, fins i tot per substituir o modular la sanció penal.

El procés penal dirigit a la reinserció social ha resultat, en part, decebedor³³. L'aplicació de les penes presenta aspectes negatius, mentre que els drets dels perjudicats no han estat objecte, fins fa poc, de l'atenció deguda. Es tracta, entre altres coses, de lligar la incidència del rescabament de la víctima amb la sanció penal del delicte, una idea d'encaix difícil en l'àmbit de la justícia penal atesos els seus principis i estructura, i descartable en el cas de delictes greus.

En allò que respecta a la delinqüència menor, el 80% de l'opinió pública alemanya, segons enquestes recents, prefereix les solucions i els acords reparadors per a la víctima, ja sigui dins o fora del procés penal, que la simple imposició d'una pena no acompanyada d'un rescabament efectiu. El percentatge de delictes aptes per a aquestes tècniques és variable segons l'opinió dels fiscals (el 3%) o la dels mediadors (entre el 15 i el 30%). Cal destacar que tant les víctimes com els delinqüents han mostrat una bona disposició per abordar aquestes vies afavoridores del coneixement i la comprensió mutus i del restabliment de la pau jurídica.

Les penes previstes per a la petita delinqüència, privació de llibertat de curta durada i multa, han demostrat que són insuficients i indueixen, a més, una causa addicional impeditiva o obstaculitzadora de la indemnització a la víctima.

Avui resulta preferible una resposta legal que integri la reparació dels danys a la víctima amb una solució o acord entre aquesta i l'actor del delicte que condueixi a la conciliació.

[...]

³² TARUFFO, Michelle: "Les alternatives a la resolució judicial dels conflictes".

³³ FREHSEE, Detler: "L'arranjament entre l'autor del delicte i la víctima".

b) Acords processals

Els pactes processals són acords entre les parts, amb intervenció activa del tribunal o sense, que tenen per objecte simplificar els tràmits del judici o bé assolir una sentència per consens.

La Llei d'enjudiciament criminal, com a regla general, no participa d'aquesta idea. Per contra, estableix a l'article 406 que la confessió del processat no dispensa de l'obligació de prosseguir el procés amb la pràctica de totes les diligències necessàries per a l'esbrinació absoluta dels fets objecte de la causa.

Tot i això també estableix, a l'article 622, que la fase d'investigació del procés es tancarà si el ministeri fiscal considera que a la causa ja s'han reunit elements suficients per celebrar el judici oral. Amb el mateix objectiu d'acceleració i simplificació del procés, l'article 789.5, segons la redacció de la Llei de 28 de desembre de 1988, ordena que, en les causes per delictes menors, si l'imputat reconeix els fets que li són atribuïts, directament se celebra el judici corresponent. S'observen les mateixes pretensions en les normes reguladores dels anomenats "judicis ràpids", incorporats mitjançant la Llei 10/1992, de 30 d'abril.

És, però, en el sistema de conformitat de l'acusat (articles 655, 688 i següents, i 793) amb l'acusació més greu que s'hagi dirigit contra ell (i sempre que la pena peticionada no sigui superior a sis anys de privació de llibertat), que la Llei d'enjudiciament criminal de 1882 introdueix, com a novetat, la principal manifestació del consens processal, que autoritza, sense judici, la condemna de l'imputat, no sense escoltar-lo, i no de forma obligatòria, ja que el tribunal queda en llibertat per dictar la seva absolució, o per assenyalar-li una penalitat menor que l'acceptada. L'únic que s'hi prohibeix és la imposició d'una pena superior.

c) La reparació de les víctimes en el procés penal: efectes

El Codi penal de 1995 no podia romandre indiferent en aquest tema, capital per al dret penal modern: el rescabament dels perjudicats per part de l'autor del delictes.

De vegades considera aquesta indemnització com una circumstància atenuant genèrica (article 21.5); com una condició necessària o afavoridora de la suspensió; o com una substitució de la pena (articles 81.3 i 88.1); o per cancel·lar antecedents penals (article 136.2.1); com una causa d'exempció de responsabilitat penal (articles 305.4, 307.3 i 308.); o de rebaixa de la pena (article 340).

Cal notar, doncs, que es consideren zones de consens, d'incidència del principi d'oportunitat i de repercussió de l'abonament dels danys produïts per la comissió dels delictes, amb la finalitat d'eliminar o simplificar conflictes menors, de reconciliar els implicats i, en definitiva, de contribuir a la pau civil.

No és necessària, en aquesta matèria, la innovació improvisada; només cal regular-la sistemàticament i en general, feina pròpia del legislador que haurà d'obtenir les observacions oportunes i acudir a les experiències pròpies i alienes.

7.3. Mecanismes de col·laboració i substitució en la jurisdicció contenciosa administrativa

a) La conciliació, la mediació i l'arbitratge en el procés administratiu

La crisi que travessa la justícia administrativa ha provocat una aportació doctrinal i legislativa interessant orientada a la seva superació. Com assenyala Tornos³⁴, algunes de les causes les pot corregir el mateix sistema legal; d'altres, però, reclamen solucions de naturalesa distinta.

En aquest context destaquen les denominades vies alternatives/complementàries de resolució dels conflictes Administració/administrats, entre elles, la conciliació, la mediació i l'arbitratge.

La conciliació és l'acte celebrat abans o durant el procés amb l'objectiu d'evitar o solucionar la controvèrsia per acord entre les parts. Aquesta tasca es pot atribuir al mateix jutge del procés, sol o formant part d'una comissió conciliatòria.

La mediació consisteix en un procediment en el qual un tercer neutral contribueix a la resolució d'un conflicte *inter partes* mitjançant una composició dels seus interessos.

L'arbitratge és una via resolutiva de controvèrsies, sorgida en matèries de disposició lliure, en la qual les parts acorden sotmetre's, voluntàriament, a la decisió d'una persona o diverses, a les quals se sotmeten.

Aquests mitjans tradicionalment no han gaudit de gran predicament en el dret administratiu espanyol. La raó es troba en la necessitat que les qüestions que s'hi sotmetin hagin de ser matèria de disposició lliure de les parts, circumstància que no s'aprecia en totes aquelles actuacions administratives presidides pel principi de legalitat.

És cert que no estava prohibit utilitzar aquestes vies, però sí que es trobaven envoltades d'una sèrie de requisits (acord del Consell de Ministres, audiència del Consell d'Estat o autorització mitjançant llei) que, a la pràctica, les dificultava en gran mesura.

No es pot ocultar que, en l'actualitat, l'article 107.2 de la LRJPAC ha significat el començament d'una modificació substancial en aquesta matèria, ja que preveu la possibilitat de substituir, en determinats casos, davant l'Administració, el recurs ordinari per altres procediments, inclosos els de conciliació, mediació i arbitratge davant òrgans col·legiats o comissions específiques, no sotmesos a instruccions jeràrquiques.

La comprensió correcta d'aquest precepte suscita problemes complexos que ocupen la doctrina, però no ens podem aturar a examinar-los. Sí que, com a mínim, cal posar de relleu que aquests mitjans tenen un caràcter alternatiu, i no excloent, del recurs ordinari, i que poden utilitzar-se en les resolucions que posin fi o no a la via administrativa dictades en activitats convencionals, exclosos els seus aspectes reglats.

Les regles del citat article 107 és necessari que siguin desenvolupades i completades per lleis estatals o autonòmiques, que hauran d'estar acomodades als principis, garanties i terminis establerts en la LRJPAC, tal i com preveu el seu article 107.2. La Llei d'arbitratge, de 5 de desembre de 1988, constitueix el dispositiu de tancament en la condició de norma supletòria.

³⁴ TORNOS, Joaquín: "La situación actual del proceso contencioso administrativo".

El procediment de la conciliació i de la mediació s'haurien d'inspirar en els que regulen les conciliacions civil i laboral; el de l'arbitratge, en el contingut a la citada Llei de 5 de desembre de 1988, i igualment els seus efectes, impugnació i execució. La utilització d'aquests mitjans suprimiria, en alguns casos, la via judicial, mentre que en d'altres en limitaria l'àrea de coneixement. Sempre significaria una ajuda important als tribunals.

b) Vies prèvies de resolució de disputes

Els clàssics recursos administratius de naturalesa jeràrquica poden ser substituïts per altres mitjans impugnatoris, previs al recurs judicial, de caràcter obligatori, per resoldre per part de juntes, comissions, consells o tribunals administratius compostos per persones expertes i imparcials, en un procediment antiformalista, ràpid i poc costós.

Aquests organismes haurien de ser independents de l'Administració de gestió; les seves facultats serien resolutòries o de simple proposta de decisió dotada d'autoritat moral. És oportú aquí treure a col·lació el Consell Tributari de l'Ajuntament de Barcelona com a model que cal tenir en compte.

En aquest camp també resulta interessant, com posa de manifest Tornos,³⁵ l'experiència anglesa (i nord-americana) dels tribunals administratius compostos per persones que no formen part de l'Administració activa i seleccionats per la seva competència en la matèria (no són majoritàriament juristes). Les seves decisions només són objecte de recurs davant la jurisdicció, bàsicament per qüestions jurídiques, fet que produeix un alleugeriment notable en el treball dels tribunals de justícia.

c) Les administracions independents

Es tracta de persones jurídiques independents, és a dir, no sotmeses a l'autoritat governativa, les decisions de les quals estan prestigiades per la seva competència tècnica, fet que redunda en el nivell de garantia dels drets dels administrats. L'objectiu és evitar la via judicial fent-la innecessària.

El Banc d'Espanya, la Comissió Nacional del Mercat de Valors, l'Agència Estatal de Protecció de Dades i el Consell de Ràdio Televisió Espanyola són exemples d'aquestes administracions independents.

d) Les fórmules convencionals de l'article 88 de la Llei 30/92³⁶

L'article 88 de la Llei 30/92, entre les tradicionals maneres de finalització del procediment administratiu inclou les que denomina com de "finalització convencional". Les Administracions públiques, disposa, podran celebrar acords, pactes, convenis o contractes amb persones tant de dret públic com privat, sempre que no siguin contraris a l'ordenament jurídic ni versin sobre matèries no susceptibles de transacció i tinguin per objecte satisfer l'interès públic que tenen encomanat. Es tracta, en suma, d'introduir tècniques convencionals reguladores de les relacions entre Administració/administrats, en substitució de les tradicionals vies representades per actes d'autoritat unilateral de l'Administració.

Amb la utilització d'aquestes tècniques s'aconsegueix, si més no s'intenta, evitar la futura litigiositat mitjançant la implicació de voluntats inherent a elles.

La idea de col·laboració i de corresponsabilització es considera, en determinats casos, més adequada per a la coordinació dels interessos públics i privats que l'anterior d'autoritat i supremacia. En aquesta direcció està orientada la Llei 9/1987, de 12 de juny, sobre condicions de treball del personal al servei

³⁵ TORNOS, Joaquín: "Mitjans complementaris a la resolució jurisdiccional dels conflictes administratius".

³⁶ Aquest apartat es va redactar durant el mes de setembre de 1998, per tant, prèviament a l'aprovació definitiva de la Llei 4/1999, de modificació de la Llei 30/1992.

de les Administracions públiques. S'hi preveu que només davant el fracàs del sistema convencional és factible acudir a la vaga o als tribunals.

e) Els acords processals en el recurs contenciós administratiu³⁷

Fracassats o no utilitzats els esmentats camins de substitució de la via judicial, el recurs als tribunals no ha de justificar el tancament de les possibilitats d'utilitzar-les o reiterar-les dins del procés, en qualsevol moment i, especialment quan les parts siguin coneixedores de les respectives pretensions i arguments.

Aquestes possibilitats es troben ara reflectides a l'article 77 del Projecte de Llei de la jurisdicció contenciosa, en tràmit parlamentari al Senat. S'hi preveu el fet de que el jutge o tribunal sotmeti a la consideració dels intervinents la possibilitat d'arribar a un acord que posi fi a la controvèrsia quan el judici es promogui sobre matèries susceptibles de transacció i, en particular, quan versí sobre estimació de quantitat.

Es preveu que aquests acords puguin comprendre no només la finalització del conflicte, sinó altres aspectes més limitats o processals, com el reconeixement de fets o documents, que pel fet que es redueix l'objecte del procés en produiran l'abaratiment i celeritat.

Es tracta d'un precepte d'importància capital que introdueix de ple la possibilitat dels pactes transaccionals en el procés contenciós, sempre que s'estigui davant d'una situació de conflicte en el qual sigui part una Administració pública, que presenti una situació jurídica indeterminada, o incerta, o considerada com a tal.

La transacció judicial, com seria la recollida a l'article 77, està qualificada entre les maneres de terminació del procés sense sentència. El legislador s'inclina, decididament, a la idea d'admetre la transacció com un instrument apte per dirimir els conflictes suscitats amb una Administració pública subjectes al dret administratiu i sempre que existeixi un marge de disponibilitat.

La formalització d'aquests pactes quedarà condicionada, pels representants de l'Administració, pel compliment del règim autoritzador especial, sempre que afectin l'acció mantinguda; en queden exempts, per tant, aquells convenis que no l'afectin.

El Consell d'Estat (Dictamen 46031, d'1 de març de 1984) ha reconegut expressament la possibilitat de transaccions que tinguin per objecte relacions juridicopúbliques en la mesura que l'Administració pública, titular del dret, gaudeixi d'un marge de disponibilitat d'acord amb l'ordenament jurídic.

El mateix Consell d'Estat, en informar sobre aquest article 77 del Projecte, ha cregut que era necessari avisar sobre la conveniència de modificar i agilitar el sistema autoritzador de les transaccions existent, que per la seva complexitat resulta pertorbador, especialment en els assumptes de quantia escassa.

L'acord, en tot cas, necessita l'homologació del jutge o del tribunal, que podrà negar-la quan allò pactat fos manifestament contrari a l'ordenament jurídic o lesiu a l'interès públic o al de tercers.

La manifesta infracció de l'ordenament jurídic mencionada pot estar referida a normes de procediment o materials.

Com recull González Pérez³⁸, citant el Dictamen del Consell d'Estat núm.44122/82, l'apreciació de l'oportunitat i la conveniència d'un projecte de transacció ha de concedir un lloc de prioritat al servei

³⁷ Aquest apartat es va redactar amb anterioritat a l'aprovació definitiva de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa-administrativa.

³⁸ GONZÁLEZ PÉREZ: "La transacción en el proyecto de ley de la jurisdicción contenciosa".

públic. La continuïtat i el bon funcionament del servei, de vegades, pot aconsellar que s'arribi a concessions que podrien resultar excessives des d'una perspectiva purament patrimonial.

Quant a la salvaguarda dels drets de tercers, cal notar que la transacció no els afectarà en la mesura que no haguessin participat, prestant la seva conformitat, en ella i sempre que la seva lesió sigui real i efectiva.

7.4. Mecanismes de col·laboració i substitució en la jurisdicció social³⁹

[...]

En l'àmbit de la conflictivitat social hi ha hagut, des de sempre, una particular inclinació teòrica a buscar solucions extrajudicials. Tant des del poder públic com des de les mateixes parts del conflicte social, s'ha intentat facilitar l'oferta simultània dels mitjans clàssics coneguts com conciliació, arbitratge i mediació. Això no obstant, aquestes solucions no han gaudit, en la pràctica, de gaire acceptació. Les parts en litigi han preferit optar, per regla general, per solucions judicials.

Prescindint d'antecedents històrics més reculats, el més immediat a Catalunya i a Espanya és l'Institut de Mediació, Arbitratge i Conciliació (IMAC), que es va establir per mitjà del Reial decret llei 5/1979, de 26 de gener, i que estava concebut, en principi, per realitzar, entre altres funcions de dipòsit d'instruments legals i de representació de les parts, les funcions clàssiques que consigna el seu enunciat. En el preàmbul, a més de justificar la conveniència de la seva creació en raons de rapidesa i justícia, s'assenyala que la mateixa Organització Internacional del Treball aconsella la creació de tribunals arbitral laborals en la Recomanació núm. 92.

Durant el mateix any 1979, es va avançar en el desenvolupament d'aquell Reial Decret llei, però només en forma parcial, de tal manera que únicament va arribar a establir com a funcions de l'Institut les de dipòsit i conciliació i, discutiblement, la de mediació.

L'any següent, el 1980, es transfereixen a Catalunya (i a altres comunitats autònomes) l'organisme i les funcions d'aquell Institut, que es van assignar al Departament de Treball de la Generalitat. Per consegüent, com que no s'havia desenvolupat la funció d'arbitratge calia entendre que aquesta funció no quedava transferida.

L'any 1984 es fa desaparèixer la institució estatal de l'IMAC i es deroga tota la normativa per bé que, tàcitament, subsisteixen les normes de procediment, que són aplicades per les institucions transferides a les comunitats autònomes.

A la Llei de procediment laboral es troben recollides en forma dispersa i no sistemàtica normes relatives a aquests mitjans de solució extrajudicial, segons veurem a continuació. Igualment a l'Estatut dels treballadors es troben també preceptes que legitimen la possibilitat d'establir mitjans de composició voluntària.

a) Conciliació

La conciliació com a activitat ha estat definida com la compareixença obligatòria (o facultativa) de les parts davant d'una autoritat designada per l'Estat, o davant d'un òrgan constituït segons les regles dictades pel mateix Estat, per tal que en la seva presència tractin de solucionar el conflicte que les

³⁹ Apartat redactat per Francesc Casares.

separa. Es tracta, doncs, d'un sistema d'autocomposició pel qual són les mateixes parts les que intenten posar fi al conflicte, encara que sigui en presència d'un tercer que hi sigui aliè.

Des del punt de vista del resultat, la conciliació es resol en un contracte de transacció.

La conciliació és, també, en el nostre sistema, un pressupost processal. Si l'activitat conciliadora aconseguix el seu objectiu estarem davant d'un contracte de transacció, i si no ho aconseguix, queda oberta la possibilitat d'acudir al procés, en el qual aquesta activitat es converteix en pressupost processal. D'aquí que l'art. 63 de la Llei de procediment laboral (LPL) disposi que "serà requisit previ per a la tramitació del procés l'intent de conciliació. Els arts. 67 i 68 es refereixen al contracte de transacció, al qual atorguen valor de cosa jutjada.

Com que l'LPL no estableix les normes de procediment de la conciliació prejudicial, cal considerar que estan subsistents, tal com hem dit abans, les contingudes al Reial decret 2756/1979, de 23 de novembre, normes totes elles de gran importància pràctica, atès que estableixen la forma com operen els terminis que regulen la caducitat de les demandes i les formes de representació davant de l'organisme administratiu conciliador.

L'art. 64 de l'LPL determina els casos exepuats de l'obligació de conciliació prèvia. Alguns d'aquests casos no solament representen una excepció en l'obligació establerta, sinó fins i tot una prohibició d'intentar-ho, atès que alguns tipus de conflictes no es poden solucionar per mitjà de la transacció. En d'altres es tracta realment d'una excepció a la regla general i, finalment, es donen casos intermedis o dubtosos.

Els òrgans competents per portar a terme la conciliació, tal com hem indicat anteriorment, són els serveis administratius a les comunitats autònomes que han rebut la transferència de l'IMAC, com és el cas en concret de Catalunya.

b) Arbitratge

L'IMAC va representar un projecte frustrat d'arbitratge "oficial". Tal com ja hem indicat, ni l'arbitratge ni la mediació es van arribar a desenvolupar, a diferència de la conciliació. Quan l'any 1980 es transfereixen a algunes comunitats autònomes (entre elles Catalunya) el servei i els efectius de l'IMAC no es pot entendre que hagi quedat transferida la funció d'arbitratge.

No és fins l'any 1990 (7.11.1990) quan se subscriu l'acord interprofessional de Catalunya i s'obren noves perspectives per establir un sistema pactat d'arbitratge basant-se en l'art. 83 de l'Estatut dels treballadors.

Finalment, en virtut de la reforma de 1994 l'Estatut dels treballadors s'enriqueix amb noves disposicions que estimulen i faciliten l'arbitratge pactat per convenis interprofessionals o simplement per convenis col·lectius (arts. 83, 91, 85.1, disposició addicional 13, 85.2, 82.3, 91 *in fine* i 33.9). Totes aquestes disposicions queden complementades per la Llei de procediment laboral en els arts. 65.3 i la disposició addicional setena.

De tota manera, aquesta nova obertura de la Llei a favor de la institució de l'arbitratge ha estat criticada per la seva falta de visió global i de sistemàtica adequada.

Així i tot, del conjunt dels preceptes que s'hi refereixen, es dedueix que l'arbitratge, sempre com a institució a la qual s'han de sotmetre voluntàriament les parts, es troba habilitat com a fórmula per solucionar controvèrsies col·lectives derivades de l'aplicació i la interpretació dels convenis, per resoldre les discrepàncies sorgides en els períodes de consulta sobre diverses matèries de mobilitat geogràfica i funcional, modificació i extinció de relacions de treball, per a la resolució de discrepàncies

en el curs del període de consultes o en el sí d'una comissió paritària del conveni col·lectiu, o en el mecanisme de separació del compromís (desvinculació) salarial o fins i tot en controvèrsies de caràcter individual; s'estableix la possibilitat de personar-se per part del Fons de Garantia Salarial en la tramitació dels procediments arbitral i es regula la suspensió dels terminis de caducitat i interrupció dels de prescripció per a la subscripció d'un procediment arbitral; s'equiparen els laudes arbitral a les sentències a efectes d'execució judicial, etc.

Cal reconèixer que a partir de la normativa -escassa- que es refereix a l'arbitratge, es plantegen una sèrie de problemes de solució difícil sobretot en relació amb l'establiment d'obligacions pactades de submissió a decisions arbitral, així com de les formes i circumstàncies d'impugnació de les decisions o laudes arbitral.

Finalment, cal deixar constància aquí de l'Acord Interprofessional de Catalunya, subscrit pel Foment de Treball Nacional i els sindicats CCOO i UGT de Catalunya (*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 1397, de 23 de gener de 1991), establert per raó del que disposa el títol III de l'Estatut dels treballadors i el títol III de la Llei orgànica de llibertat sindical, i a l'empara del 83.3 de l'Estatut dels treballadors, per virtut del qual s'institueix el Tribunal Laboral de Conciliació, Mediació i Arbitratge. El seu reglament de funcionament (DOGC núm. 1154, de 12.2.1992) i els subsegüents acords presos per la seva aplicació i seguiment fan, d'aquest tribunal, una peça cabdal per utilitzar a Catalunya de procediments alternatius per resoldre conflictes, si bé és cert que la seva utilització, fins al present, no ha estat tan important com s'havia previst.

c) Mediació

La característica de la mediació i allò que la diferencia dels altres dos procediments alternatius de solució de conflictes és la intervenció d'un tercer -mediador- que té la funció d'intentar l'avenença de les parts en litigi.

En general, la mediació és una funció que escau en les controvèrsies o conflictes de caràcter col·lectiu. En l'ordenament jurídic vigent al nostre país, la mediació s'atribueix a l'Administració laboral en alguns casos en els quals la norma preveu la possibilitat d'una avenença.

L'IMAC, tal com s'ha indicat, va intentar establir un sistema institucionalitzat de mediació, cosa que no va arribar a desenvolupar, si bé s'interpreta que l'Administració laboral, en certa manera, ha "heretat" aquesta funció mediatora, sobretot en l'intent de resoldre conflictes col·lectius de treball.

D'altra banda, la mediació és una de les funcions característiques de la Inspecció de Treball. Així, segons la Llei 42/1997, de 14 de novembre, sobre ordenació de la inspecció de treball i de la Seguretat Social, s'estableix que entre les funcions, facultats i deures de la Inspecció de Treball figura la conciliació i la mediació en els conflictes i vagues quan aquelles siguin acceptades per les parts i sense perjudici d'allò que disposa la Llei de procediment laboral. També ho és l'arbitratge, a petició de les parts, però només en conflictes laborals i vagues o en altres casos en què expressament se sol·liciti.

D'altra banda cal assenyalar que, al marge d'aquestes mediacions de caràcter "oficial", les comissions paritàries dels convenis poden realitzar també funcions mediatores.

Finalment, el mateix Estatut dels treballadors (art. 89.4) disposa que en qualsevol moment de les deliberacions d'un conveni les parts poden designar un mediador per solucionar les situacions de controvèrsia.

8. Els sistemes alternatius de resolució de disputes vistos des de la judicatura⁴⁰

La tradició de considerar la via jurisdiccional com l'única via de resolució de controvèrsies, implantada en el nostre país des del racionalisme de la Il·lustració, i potenciada pels sistemes autoritaris que han regit la vida pública en els últims dos segles tret de períodes molt curts de temps, ha sobredimensionat quantitativament i qualitativament la funció de la jurisdicció, i ha carregat sobre ella matèries que no li són pròpies, en un enteniment recte del mandat jurisdiccional que assigna als jutges la missió de jutjar i fer executar allò jutjat.

Tant la complexitat actual de les relacions socials com el protagonisme ciutadà, l'increment de l'activitat econòmica, amb la interregionalització i internacionalització de l'economia i l'aparició de noves institucions jurídiques complexes, amb les derivades de l'increment del consum, el desenvolupament de les relacions comercials i dels drets de propietat intel·lectual i industrial, la implantació del divorci, el desenvolupament de la responsabilitat civil professional, els problemes del trànsit rodar i la facilitació de l'accés a la justícia, han portat la multiplicació dels litigis fins a límits insospitats fa unes dècades.

Les solucions ideades per adaptar la vella maquinària judicial a les noves demandes no han aconseguit pal·liar el dèficit estructural, fet que ha despertat l'interès cap al sistemes alternatius de resolució de conflictes, també des de la judicatura, en especial considerant les experiències similars en altres països del nostre entorn cultural.

Existeixen determinats àmbits de les relacions socials i jurídiques, com les relacions bàsiques del comerç, el consum, la responsabilitat civil, les relacions entre veïns, les petites infraccions penals, la justícia juvenil, les relacions de família, menors, i altres esferes de l'activitat humana, per a les quals la seu clàssica de l'enjudiciament de les controvèrsies s'ha mostrat excessivament rígida i ha apartat la justícia dels ciutadans i del sentit teleològic de l'activitat jurisdiccional. Per a gran part d'aquestes matèries, els sistemes apuntats d'arbitratge i de mediació, sense que siguin la panacea, poden resoldre una gran part de controvèrsies d'una forma molt més eficient i satisfactòria que la sentència judicial, no només per la necessària lentitud de la maquinària judicial, sinó també perquè aquests conflictes demanen solucions de consens més que decisions judicials imposades que, en la major part de les ocasions, arriben tard i no són satisfactòries per a cap de les parts.

A més del desenvolupament dels sistemes arbitrals, des d'una òptica moderna, àgil i coherent, i de la mediació estructurada tècnicament sobre la base de la formació de mediadors en els diversos àmbits referits, i amb el suport d'una legislació que aposti definitivament per tornar el protagonisme als ciutadans en la resolució dels seus conflictes, cal potenciar la conciliació, a la seu dels òrgans judicials, sobre unes noves bases oblidades pels operadors jurídics en els últims temps, és a dir, implementant la conciliació judicial sobre la base de la presència activa del jutge en la negociació entre les parts, avaluant *prima facie* el material probatori, informant les parts del vertader sentit del procés judicial, de les seves limitacions i de la funció que ha de desenvolupar respecte d'aquells conflictes per als quals quedi de manifesta la impossibilitat de solucions consensuades, i no existeixi cap altra solució que la decisió judicial imposada coactivament.

El Llibre Blanc de la justícia recentment elaborat pel Consell General del Poder Judicial, apunta cap a l'obertura de nous mètodes de resolució de conflictes ja experimentats en altres països, ja que si els processos judicials es reservessin als casos que realment necessiten una resposta jurisdiccional, la qualitat del treball dels tribunals es veuria reforçada enormement. No s'ha d'oblidar que ja Plató, en el cèlebre diàleg de Sòcrates sobre Eutífró, posava en boca d'aquest el consell que no s'hauria de litigar

⁴⁰ Apartat redactat per Pascual Ortuño.

sobre allò que sigui susceptible de ser pesat, comptat o mesurat, ja que n'hi haurà prou amb un instrument de medició racional perquè la controvèrsia sigui resolta.

9. Algunes recomanacions pràctiques

9.1 En general

- a) Recomanem que es defineixi el professional que administra els sistemes de resolució alternativa de disputes, quina formació es requereix perquè actui, sota quines normes deontològiques, si estarà sotmès a alguna mena de secret professional, si pot declarar com a testimoni sobre fets que hagi conegut dins del seu treball com a àrbitre, mediador, etc. Caldria que tinguessin una assegurança per responsabilitat professional.
- b) Recomanem que s'estableixi que qualsevol tipus de conveni producte d'un acord hauria de ser redactat per un advocat.
- c) Recomanem que es promogui la màxima difusió per part dels poders públics dels sistemes alternatius de resolució de disputes, així com de les seves resolucions, mitjançant la publicació de resolucions i d'estadístiques, entre altres sistemes.

9.2. En relació amb l'arbitratge

- a) Recomanem que es prenguin iniciatives orientades a donar a conèixer el funcionament real d'aquesta institució i a difondre la cultura arbitral entre els ciutadans i els possibles operadors. Les línies engegades es consideren adients, i encara que l'aplicació que se'n faci dia rera dia serà el millor aparador de la institució, es poden impulsar iniciatives orientades a difondre les estadístiques sobre el seu funcionament i a publicar els laudes arbitrals dictats (amb les modificacions necessàries per garantir-ne la confidencialitat), per tal d'apropar aquest mitjà als qui no el coneixen.
- b) Recomanem una reforma de la Llei d'arbitratge i de la Llei d'enjudiciament civil per clarificar la regulació de l'excepció d'arbitratge i per preveure expressament l'adopció de mesures cautelars abans i durant la pendència del procediment arbitral.
- c) Pel què fa a l'arbitratge de consum, recomanem estudiar mecanismes per evitar l'ús estratègic del refús a sotmetre's a l'arbitratge. Una solució seria crear vies judicials igualment ràpides i econòmiques per tractar aquests casos. També cal tenir present que en l'arbitratge de consum la impugnació del laude no és gratuïta; seria bo valorar les dificultats que pot generar aquesta qüestió i articular una solució coherent amb un sistema d'arbitratge gratuït.
- d) Recomanem seguir la Recomandació de la Comissió de les Comunitats Europees de 30 de març de 1998 relativa als principis aplicables als òrgans responsables de la solució extrajudicial dels litigis en matèria de consum (98/257/CE).

[...]

9.3. *En relació amb el dret penal*

- a) Recomanem que es promulgui la corresponent normativa reguladora de forma general i sistemàtica del principi d'oportunitat i del consens processal en les causes de delictes menors i dels efectes de la reparació de les víctimes en tots els judicis criminals.
- b) Recomanem que s'estableixi un procés transparent, públic, controlat per un jutge auxiliat per un jurat de nombre de membres reduït per a l'exercici del principi d'oportunitat en els judicis per delictes menors i faltes. Aquesta facultat serà un atribut exclusiu del ministeri fiscal i d'ús reservat per als processos en què intervingui com a part acusadora oficial. No podrà ser utilitzat fins que no es disposi d'un coneixement essencial del fet encausat i de les circumstàncies de l'autor i de les víctimes. Els criteris mantinguts per al seu exercici es difondran i es publicaran anualment per al seu coneixement general.
- c) Recomanem la possibilitat de sol·licitar l'ajuda o el consell del tribunal, així com la intervenció d'experts o mediadors públics o privats, atès que els acords i pactes processals amb l'objectiu de simplificar o acabar la causa són producte del consens de les parts, homologat pel tribunal.
- d) Recomanem que els efectes de la reparació parcial o total de les víctimes o el seu assegurament siguin els determinats per la llei, una vegada escoltats els perjudicats i apreciats, segons consciència, pel tribunal, i fins i tot podran constituir causa d'exempció definitiva o condicional de la responsabilitat penal en els delictes menys greus i faltes. En aquest cas, la decisió s'haurà d'adoptar amb la intervenció del jurat.

9.4. *En relació amb el dret administratiu*

- a) Recomanem que es promulguin els textos legals corresponents per a l'aplicació de les vies de mediació, conciliació i arbitratge en el procés administratiu, iniciades a la Llei 30/92.
- b) Recomanem que es promoguin les oportunes reformes legals a fi de dotar els representants de l'Administració d'un sistema facilitador de la utilització d'aquestes vies i d'adopció dels acords corresponents.
- c) Recomanem que s'estableixin tribunals, juntes, consells o comissions per resoldre determinats conflictes i quines decisions estarien sotmeses a un control limitat i suficient dels tribunals del poder judicial. Caldria atribuir a administracions independents el coneixement de qüestions revestides d'una complexitat econòmica o tècnica especial.
- d) Recomanem que es desenvolupin fórmules o sistemes convencionals o de col·laboració entre l'Administració i els administrats, previstos a l'article 88 de la Llei 30/92.
- e) Recomanem que es potenciïn les facultats dels tribunals a fi d'aconseguir la solució parcial o total del conflicte, o la simplificació/acceleració del procés i la reducció del seu cost. També, la utilització de l'equitat prèvia conformitat de les parts, i la promoció i incentivació d'aquests pactes amb l'establiment de beneficis/avantatges a favor dels seus atorgants.

3. ACCIONS CÍVIQUES I MEDIACIÓ A LA COMUNITAT

Xavier Jiménez Terrer
Ajuntament del Prat de Llobregat

1. Marc social i legal. Objectius

Hi ha un cert nombre d'infraccions a les ordenances municipals, que sense ser greus, si que, per reiteració originen incidents de forma continuada, i que la sanció econòmica no arriba a tenir l'efecte desitjat. A més a més, en alguns casos formen part de famílies febles social i econòmicament.

Per aquestes raons, però sobre tot per entendre que suposa un efecte d'ampli valor educatiu, des de l'Ajuntament del Prat es planteja la proposta de commutar les sancions econòmiques, per mesures educatives, amb resposta responsabilitzada dels fets.

1.1. Referents legals.

L'article 9.2 del text constitucional senyala que "Correspon als poders públics de promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en els quals s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que n'impedeixin o en dificultin la plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans (...)".

L'article 25.2 estableix que "Les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat restaran orientades vers la reeducació i la reinserció social".

Tan mateix en el text de Llei 8/95 del Parlament de Catalunya es senyala que "L'Administració podrà mediar (conflictes pares i fills i altres)".

Aquests manaments constitucionals possibiliten una nova concepció (juntament a altres aspectes com - i no el de menor importància- l'evolució social) en la recerca de noves fórmules de resolució de conflictes. Tot això en un context on *el diàleg des de l'Ajuntament amb la ciutadania, en sí mateix genera satisfacció*, i es converteix en un mirador incontestable. I més si pensem—com és el cas— que les tendències socials actuals, així com el nivell de maduresa democràtica de la població, demana noves fórmules de viure la ciutat, i els problemes que es generen dins d'ella.

1.2. Commutar sancions econòmiques per Accions Cíviques.

En el moment de l'actuació infractora, el subjecte (i molt més si és adolescent -jove) entra en conflicte amb la comunitat, i aquest conflicte quedarà definit per la resposta social institucional. En aquest sentit l'Ajuntament del Prat al commutar les sancions econòmiques per accions cíviques, pretén crear consciència cívica entre la població i situa al Municipi en la concepció de *Ciutat Educadora*. Modificant l'esquema tradicional de relació no dialogada entre autor i administració. En aquest sentit és també un Programa amb caràcter *Mediador*.

Daniel Cohn-Bendit (membre del grup Els Verds del Parlament Europeu. Tinent d'Alcalde d'Assumptes Multiculturals de la ciutat alemanya de Frankfurt) diu: " No negar els problemes, perquè fer-ho, no tan sols no els resol, sinó que fa que es desbordin en direccions imprevisibles. Els responsables de les ciutats tenen un paper essencial: fer de mediadors davant d'aquests problemes, identificar-los i canalitzar la resolució que millor pot garantir la convivència".

En aquest sentit partim del principi:

"La defensa de la convivència és tasca col·lectiva i responsabilitat individual"

La cultura de la mediació significa "ensenyar quelcom a algú, mostrar, facilitar... Les mediacions en la comunitat són un medi incomparable de influències que conduirà a intervencions globals, a partir de les relacions que es donen a la família, escola, barri, etc." (Reina-Gimeno, 1994).

Finalment:

Es pretén l'acceptació d'un codi de vida social, fonamentat en l'interiorització de la cultura de la convivència i el civisme, en lloc de la seva transgressió.

2. Fonaments socio-educatius

Es parteix de la concepció d'Educació com procés de canvi que implica un intercanvi, així mateix deu implicar millora, no tant adaptativa, com de desenvolupament d'actituds i valors (Vilar, J., 1997).

Considerem *Aprenentatges Significatius* aquells fonamentats en la interacció activa amb el medi. Tota significació té conseqüències pel subjecte i per el seu entorn.

"El procés educatiu suposa considerar temes *rellevants*, i que además siguin *significatius i problemàtics* (Freire, P).

CREAR:
Un temps actiu, reflexiu i creatiu del grup de joves.
Un espai de reflexió individual i col·lectiu.

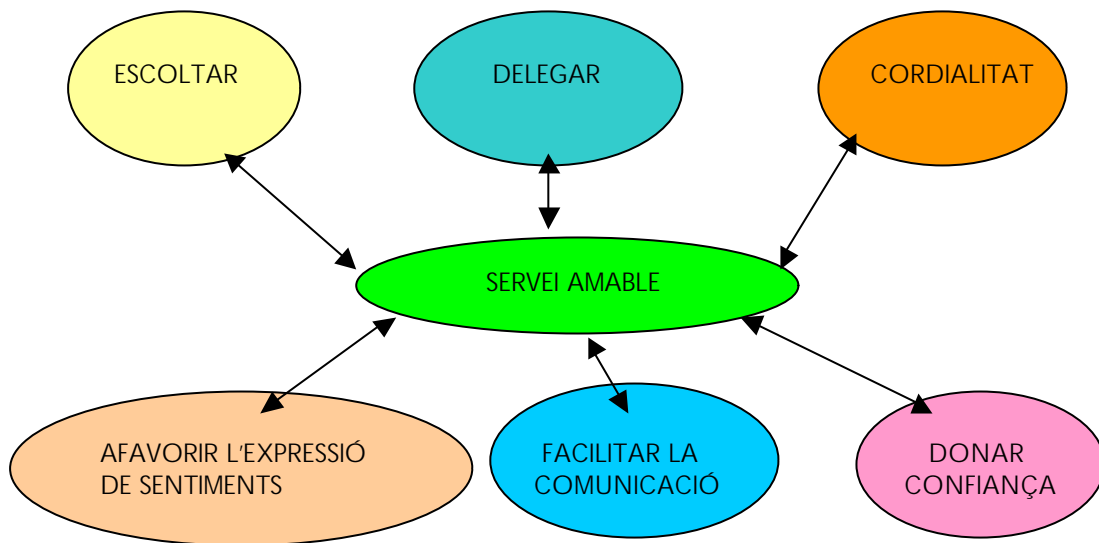
Són rellevants les fórmules d'intervenció a partir dels conflictes que es generen. La mateixa intervenció-mediació, genera convivència entre el jove i el medi socio-cultural.

En darrer lloc, el concepte *d'aprenentatge cooperatiu* a l'aula (Grover, K., 1974) indica que les experiències cooperatives fomentaran un més alt èxit acadèmic i social.

3. Servei Amable

L'organització del marc d'intervenció, té com referent les relacions democràtiques, respecte mutu i cooperació.

El Clima influeix sobre la conducta, és transformable, i ajuda a modificar la conducta (Marro, F., 1995). En aquest sentit té vital importància el posicionament dels tècnics i/o l'equip educatiu. Entenent per *SERVEI AMABLE*, el que és sensible (i té com objectiu) a: escoltar, delegar, afavorir l'expressió de sentiments, cordialitat, donar confiança i facilitar la comunicació.

“Destacar com organització innovadora la que centrada en les persones es facilitadora, càlida, informal i dona confiança” (Garcia, S., Dolan, S., 1997).

Es parteix de la idea de que la crítica, els valors i les normes, es descobreixen millor mitjançant l’anàlisi, la reflexió i el diàleg, sobre fets controvertits, que per mecanismes instructius convencionals.

4. Destinataris

El programa va dirigit a la població del Prat, principalment joves, que prèviament han estat objecte d’un expedient sancionador i que voluntàriament estan disposats a corregir les esmentades conductes, assumint en tot moment la responsabilitat del fets. En el cas de menors amb l’autorització dels pares.

Principals característiques:

NOIS-NOIES

- Baixa tolerància a la frustració.
- Absència d’hàbits de cooperació.
- Manca habilitats socials.
- Especial vulnerabilitat a l’entorn.
- Necessitat de representació (qualsevol gest es converteix en gesta, ja que té necessitat de la seva representació per adquirir existència pública) (Imbert, G., 1992).

FAMÍLIES

- Famílies desorientades. “En quant a la seva autoritat, la comunicació familiar, la sexualitat i les habilitats socials generen por, inseguretat i desconcert dels pares vers els seus fills.

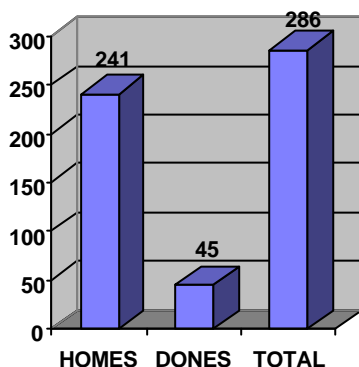
GRUPS

S'ha intervingut amb 94 persones, distribuïdes en 8 grups. D'aquestes 94 persones, 37 són de cultura gitana, distribuïdes en 3 grups. Aquestes 94 persones han realitzat diferents Curssets d'Educació Viària.

Tant mateix s'ha intervingut amb 33 joves distribuïts en 5 grups, i amb aquestes problemàtiques: llançar taronges a la Via Pública i a vivendes, bretolades, pedres al tren, consum de begudes alcohòliques al carrer, escampar escombraries de contenidors al carrer, ...

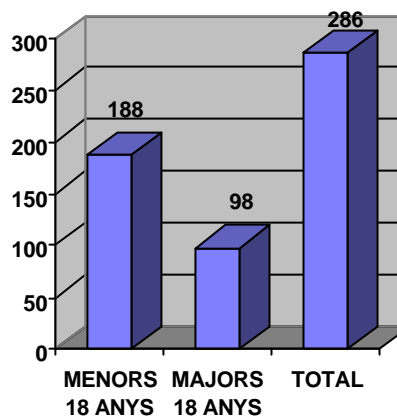
A continuació s'adjunten 7 gràfiques, que representen edat, sexe, activitat laboral i acadèmica i grups culturals.

GRÀFICA NÚM. 1. SEXE
(286 persones)

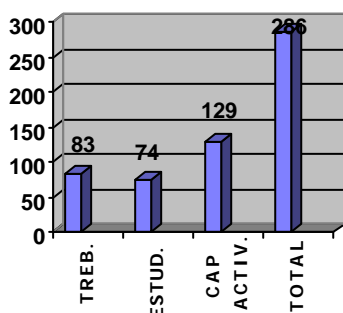
Un 15 % són dones

GRÀFICA NÚM. 2. EDAT

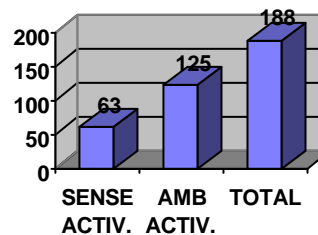
Un 65 % són menors de 18 anys, d'aquests menors 32 tenen edats compreses entre 12 i 16 anys (8 son noies)

GRÀFICA NÚM. 3. ACTIVITAT LABORAL /
ACADÈMICA DEL TOTAL
(286 persones)

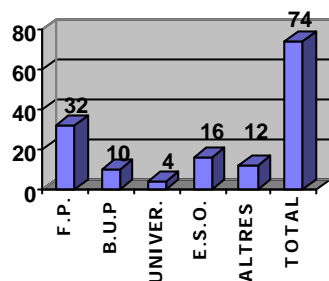
Un 45 % del total no realitza cap activitat

GRÀFICA NÚM. 4. ACTIVITAT LABORAL /
ACADÈMICA DELS MENORS DE 18 ANYS
(188 persones)

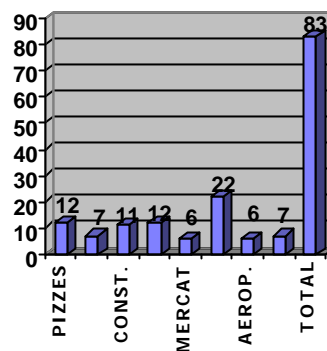

Un 33 % dels menors no realitza cap activitat

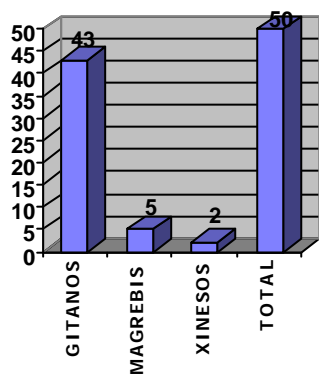
GRÀFICA NÚM. 5.
PERSONES AMB TIPUS D'ESTUDIS
(74 persones)

GRÀFICA NÚM. 6.
TIPUS D'ACTIVITAT LABORAL
(83 persones)

GRÀFICA NÚM. 7. GRUPS CULTURALS

La comunitat gitana és un 15 % del total (en 9 casos dones)

El conjunt de grups culturals representen el 17,4 % del total.

Dels 50 casos, un 20 % són dones.

5. Tècniques i mètodes utilitzats

- Classificació de valors
- Discussió de dilemes
- Resolució de conflictes
- Role-Playing
- Comprensió crítica
- Habilitats per al diàleg
- Procediments de neutralitat activa

6. Metodologia específica per a GRUPS

FASES:

- A) Classificació dels propis valors i davant de situacions presentades.
- B) Classes de fets especialment afectats per la definició dels valors.
- C) Procés de diàleg en la discussió de dilemes.
 - Exercicis de classificació i expressió d'opinions i valors.
 - Exercicis de sensibilització, simulació, estudi de casos, role-playing per desenvolupar la participació i habilitats socials.
 - Llegir textos: llegir un text amb els joves és descodificar-ho (es va apuntant a la pissarra el més interessant de cada un i posteriorment el perquè de l'elecció i debat posterior).

Com tècnica bàsica utilitzem la discussió de dilemes, que és un mètode d'educació Cívica (Martínez, M., Puig J. M., 1992).

Pel que fa a les sessions amb grups, es realitza la mitjana de 5 sessions de 2 hores cada sessió, 25 hores de Curset, 4 entrevistes de seguiment i una entrevista familiar.

Relació sanció econòmica per hores d'activitat:
 En general per sota de 5.000 ptes. es realitzen entrevistes de conciliació.
 Per cada 5.000 ptes. de sanció es realitzen 4 hores d'activitat

Una vegada finalitzat tot el procés, es fa entrega d'un certificat d'assistència als diferents cursets de Educació Viària organitzats per la Prefectura de la Policia Local i donats per un agent d'aquesta policia.

JOSEP PÉREZ MOYA, Primer Tinent d'Alcalde coordinador de l'Àrea de Seguretat Ciutadana i Via Pública, fa constar

que MARTÍ JIMÉNEZ MAUSBACH ha participat en el Programa de Mediació i Accions Cíviques i ha assistit al Curs d'Educació Viària, organitzat per la Policia Local de l'Ajuntament del Prat de Llobregat.

El Prat de Llobregat, març 1999

7. Seguiment posterior

En relació a 98 nois-noies que han finalitzat el Programa, s'ha realitzat un seguiment posterior (amb la resta estem en aquest procés)

- 48 nois-noies han realitzat Cursos d'Educació Viària.
- 31 d'ells no han tingut cap infracció posterior i 6 d'ells només una.

Dels 50 restants:

- Posteriorment 35 no han tingut cap infracció, en 7 casos no més d'una.

En un cas que anteriorment havia tingut 195 infraccions, ha passat a tenir en els 8 mesos posteriors no més 5 sancions.

En definitiva podem dir que d'aquests 98 nois-noies, 66 no han tingut cap infracció posterior, i 11 joves han tingut 1.

8. Classificació per problemàtiques

- Molèsties i bretolades
- Baralles a la via pública
- Ciclomotors
- Consum estupefaents i begudes alcohol a la via pública
- Miccionar via pública
- Graffittis o col·locar cartells sense autorització
- Manca respecte als agents
- Desperfectes de mobiliari públic
- Aparcament sobre la vorera, doble filera, i altres (automòbils)
- Malestar entre pares i fills i altres
- Malestar relacionat amb l'àmbit escolar
- Sorolls espais públics, places, etc. que produeixen molèsties als veïns
- Malestar a comunitats veïnals

9. Tipus de programes aplicats

- Cursos d'Educació Viària
- Retirada cartells no autoritzats via pública
- Col·laboració en instal·lació escenari, acomodar gent gran, etc. (Obra Teatre)
- Enquestes sobre drogues -èxtasis- amb programa de drogues de l'Ajuntament
- Recollir informació sobre drogodependències amb el tècnic del Programa
- Demanar disculpes (biblioteca municipal, Centre Cívic, etc.)

- Diferents escrits, redaccions, etc. sobre fets
- Col·laboració en el parc mòbil de la policia local, amb grups d'E.G.B.
- Col·laborar amb gent gran en trasllats de vivendes

Pel que fa a altres intervencions, possibilitades per les característiques del sector, destaquen les següents:

1. En 17 casos: orientació laboral
2. 12 casos: orientació Formació Professional
3. 18 casos: orientació gestions Objeció Consciència(aprovades)
4. 15 casos: Mediació entre els joves i els seus pares
5. 3 casos: Derivació al Centre Urbà de Reinserció Toxicòmans (CURT)
6. 12 casos: Derivació a Serveis Socials d'atenció Primària
7. 2 casos: Derivació a Centres de Salut Mental
8. 6 casos: Mediació veïnal
9. 4 casos: Mediació entre membres de la Comunitat gitana (2 d'ells pares i fills)
10. 2 casos: Mediació escolar (expulsió 2 noies Centres d'F.P.)

4. EL SÍNDIC PERSONER DE MOLLET DEL VALLÈS

Oriol Fort

*Regidor de Relacions Ciutadanes i Institucionals i de Cultura
Ajuntament de Mollet del Vallès*

Font: Guió de la Ponència presentada a les II jornades catalanes de resolució alternativa de conflictes "mediació i serveis comunitaris" organitzades per l'ACDMA i l'Ajuntament de Mollet del Vallès l'octubre de 1998

1. Antecedents en altres institucions

- Defensor del Pueblo (Ley Orgánica 3/1981, de 6 de Abril, del Defensor del Pueblo).
"El Defensor del Pueblo es el alto comisionado de las Cortes Generales designado per éstas para la defensa de los derechos comprendidos en el Título I de la Constitución, a cuyo efecto podrá supervisar la actividad de la Administración, dando cuenta a las Cortes Generales. Ejercerá las funciones que le encomienda la Constitución y la presente Ley".
- Síndic de Greuges (Llei 14/1984, de 20 de març, del Síndic de Greuges).
"El Síndic de Greuges és la institució que, d'acord amb l'article 35 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, té per missió defensar els drets fonamentals i les llibertats públiques dels ciutadans. Amb aquesta finalitat supervisa l'actuació de l'Administració pública de la Generalitat i de les autoritats i del personal que en depenen o afectes a un servei públic. Supervisa també l'actuació dels ens locals de Catalunya en tot allò que afecta les matèries en què l'Estatut d'Autonomia de Catalunya atorga competències a la Generalitat.
El Síndic de Greuges compleix les seves funcions amb independència o amb objectivitat, investigant i resolent els expedients iniciats d'ofici i les queixes formulades a petició de part".

2. Antecedents en la institució municipal

En un document de 15 de setembre de 1771 consta l'existència del Síndic Personer a Mollet del Vallès, conjuntament amb els Diputats del Comú, ambdós creats el 1766.

El Síndic Personer ha estat l'única figura que hem trobat que en l'àmbit municipal exercís les funcions de defensor del poble i de síndic de greuges, i cal assenyalar com a característica ben important que es tracta d'un càrrec municipal que podem considerar com una conquesta popular democratitzadora després dels decrets de Nova Planta

- Síndic Personer: càrrec municipal electiu de duració anual, introduït el 1766 a tots els ajuntaments de la monarquia pel Consell de Castella, amb veu, però sense vot, amb l'obligació de defensar els interessos del públic, proposar coses útils i denunciar la corrupció; la manera d'elegir-lo i els requisits del càrrec eren com els dels diputats del comú. El càrrec desaparegué cap el 1835 amb la submissió dels municipis al règim constitucional, en les següents regulacions apareixen l'alcalde, els tinents d'alcalde i els regidors.¹
- Apareixen entre 1760 i 1766 les figures del Procurador Síndic i el Síndic Personer, per tal de controlar i fiscalitzar les activitats de regidors i alcaldes i defensar els interessos dels veïns²
- *"La reforma municipal llevada a cabo en tiempos de Carlos III trajo como resultado una cierta democratización de los municipios, cuyos cargos ostentaban miembros de la nobleza. Por auto acordado de 5 de mayo de 1766 -poco después de los motines- y por disposiciones posteriores complementarias, se tendió a democratizar el municipio, mediante el nombramiento de personas del estado llano para los cargos municipales. En dicho auto se establecía que en todos los pueblos de mil vecinos o más interviniesen, con la justicia y regidores, cuatro diputados nombrados anualmente, por parroquias o barrios, por el común de vecinos. Si el pueblo tuviese menos de dos mil vecinos, los diputados del común serian solamente dos. En muchos pueblos, el oficio de procurados síndico era*

¹ Diccionari d'Història de Catalunya. Edicions 62. Barcelona, 1992

² Moledo 999-Mollet 1993. Diversos autors. Ajuntament de Mollet del Vallès. 1993. L'edat moderna (segles XV - XVIII) Xavier Pérez

enajenado, y solía estar perpetuado en alguna familia o recaía por costumbre o privilegio en algún regidor del ayuntamiento. Para evitar esto, la resolución citada establecía que, en tales circunstancias, debería elegir y nombrar anualmente el común un "procurador síndico personero del público" La elección anual de diputados y personero del común y las prerrogativas de estos oficios fueron reguladas por la instrucción del consejo de 26 de Junio de 1766 en la que se especifica claramente, en su apartado primero, que "la elección de diputados y personero se debe ejecutar por todo el pueblo dividido en parroquias o barrios, entrando con voto activo todos los vecinos seculares y contribuyentes"... Los síndicos personeros venían a substituir al antiguo procurador general síndico,... El síndico personero del común debería defender los intereses del común de vecinos en el cabildo o ayuntamiento y, en esta defensa, debería proponer lo que estimara conveniente, por lo cual pertenecía a todas las comisiones de abastos y policía y podía formular reclamaciones en los casos en que considerase que las decisiones adoptadas por el cabildo perjudicaban al común de vecinos. Lo que resultaba más innovador, dentro del marco de las reformas municipales de Carlos III, era el procedimiento de elección de los síndicos y personeros del común: los vecinos, reunidos por parroquias o barrios, elegían unos compromisarios que, una vez juntos, elegían, por su parte, al síndico personero y a los diputados del común, en cuyos oficios permanecían dos años, y que podían ser del estado noble o del general.³".

- La represa de la consciència col·lectiva va donar com a resultat la introducció d'un conjunt de reformes que van afectar els ajuntaments més conflictius del país, amb la incorporació al municipi d'una representació popular, a la qual els regidors tenien l'obligació de donar comptes de llur gestió. L'equip de ministres reformistes de Carles III, condicionats en part pel motí de Squillacce (1766), van introduir un conjunt de canvis en el marc general de l'organització política de tot l'estat, el principal dels quals consistia precisament en la creació, l'any 1766, d'uns nous càrrecs municipals, els "diputats del comú" i els "síndics personers", que tenien com a missió fonamental la fiscalització de la gestió dels regidors i la defensa dels interessos dels ciutadans. Aquesta reforma i les representacions populars introduï des amb caràcter provisional als municipis catalans uns vint anys abans sorgiren de la necessitat de combatre el mal govern dels ajuntaments.⁴

3. Quin Síndic Personer a Mollet del Vallès

Veure la proposta de modificació del Reglament Orgànic Municipal de Mollet del Vallès, introduint el Títol V. Del Síndic Personer.

Article 118. El Síndic Personer és la institució que té com a missió la defensa dels drets dels ciutadans en les seves relacions amb l'Ajuntament de Mollet del Vallès.

El Síndic Personer compleix les seves funcions amb independència i objectivitat; i investiga i resol tant els expedients iniciats d'ofici com les queixes formulades a petició de part.

³ Historia de España Alfaguara IV. Alianza Editorial. El Antiguo Régimen. Los Borbones. Gonzalo Anes.

⁴ Història Salvat de Catalunya. Salvat Editores, S.A.

4. Algunes reflexions a partir del Síndic Personer dels segles XVIII i XIX, i alguns reptes polítics a partir de la seva nova implantació com a defensor del ciutadà

La sortida del règim feudal, la consciència col·lectiva, els motins de descontentament fan que, per primera vegada, la monarquia borbònica de Castella -ocupant de Catalunya des de la desfeta de 1714- hagi de buscar i trobar una fórmula per tal que l'administració més propera al ciutadà tingui punts de contacte directe amb la generalitat del poble.

Aquesta fórmula -les figures dels Diputats del Comú i dels Síndics Personers- desapareixen amb l'adveniment dels ajuntaments constitucionals durant el primer terç del segle XIX, entenent-se que, en ésser elegits més democràticament alcaldes, tinents d'alcalde i regidors, no calen altres figures de control o de veritable representació:

- Això ens podria portar a plantejar una hipòtesi -exclusivament amb la finalitat de reflexionar i de debatre- sobre si els mediadors en les institucions democràtiques no són un símptoma del poc encert dels càrrecs electes com a intermediaris entre la ciutadania i la institució
- Podríem reflexionar, a partir d'aquí sobre el doble paper dels càrrecs electes en els ajuntaments actuals a Espanya: ciutadania i, ensem, institució
- No està gens lluny d'aquest punt la reflexió sobre si és convenient que els càrrecs electes o, al menys, els actuals regidors siguin a la vegada *poder executiu i poder legislatiu* i (dit d'una altra manera: govern i control del govern)
- En qualsevol cas, sempre podem partir de la tesi de la imperfecció humana i per tant de la possibilitat que l'acció de l'administració pugui vulnerar alguns drets fonamentals i les llibertats públiques
- Sí és així -la qual cosa en un estat de dret indicaria una actuació municipal molt poc respectuosa amb la democràcia- és el Síndic Personer el responsable de buscar els mitjans per a resoldre alguna possible vulneració? És l'únic instrument que es podria posar en marxa?
- És la mediació, en els ajuntaments o en les institucions públiques democràtiques, el fracàs de la política?
- No són els càrrecs electes els mediadors, els representants de la ciutadania, defensors dels interessos socials o col·lectius del conjunt dels ciutadans?
- El càrrec electe representa ensem al ciutadà com a individu amb drets i representa (per a fer-la complir) la legalitat
- Els càrrecs electes han de ser mediadors entre l'individu (únic o col·lectiu) i la legalitat, o l'administració?
- Han de ser els càrrecs electes un primer pas abans del Síndic Personer i abans dels tribunals de justícia?
- Podríem dir que el gran repte dels càrrecs electes es procurar que el Síndic Personer no tingui feina?

5. MEDIACIÓ INTERCULTURAL A CIUTAT VELLA, BARCELONA

Projecte Xenofilia

Font: Article extret del "Programa d'acció en la mediació intercultural i foment de la participació comunitària" i de la Memòria "Projecte Xenofilia programa d'acció i formació en la mediació intercultural", febrer de 1999.

Projecte Xenofília: "Programa d'acció en la mediació intercultural i foment de la participació comunitària"

Les activitats que integren el "Programa d'acció en la mediació intercultural i foment de la participació comunitària" són una continuació del treball desenvolupat pel Projecte Xenofília en la seva vessant comunitària d'intervenció social amb la població immigrada i els/les professionals dels serveis públics i privats. Les activitats dutes a terme fins ara s'han desenvolupat en tres nivells: un de creació i desenvolupament d'un servei de mediació intercultural, un altre de formació a persones immigrades, com a mediadors i mediadores, i finalment l'habitatge i la participació comunitària.

El 1994, Xenofília va posar en funcionament el Servei d'Atenció i Acompanyament a la població Immigrada (SAAI), que a partir de 1996, passà a dir-se Servei d'Atenció i Mediació Intercultural (SAMI). En el marc d'aquest servei s'han promogut les figures pont o d'agents comunitaris/àries (persones principalment que pertanyen a la comunitat magrebina), amb la finalitat de facilitar l'accés de la població immigrada a la xarxa pública i privada de serveis socials, sanitaris, ensenyament, legislatiu, habitatge i lleure, i de donar suport als professionals dels serveis esmentats per atendre les demandes de la població immigrada. En el marc d'aquest servei, Xenofília s'ha coordinat amb diferents centres de serveis personals i socials, escoles, centres d'atenció primària, etc.. principalment de Ciutat Vella.

Actualment, el SAMI està compost per dues persones mediadores interculturals, d'ambdós sexes, pertanyent a la comunitat magrebina i per una treballadora social que fa tasques de suport tècnic. El SAMI també està coordinat per l'equip professional d'habitatge i participació comunitària.

En el 1994 i 1995, Xenofília va organitzar dos cursos de formació amb dones immigrades com agents comunitàries, l'últim dels quals, dirigit exclusivament a dones magrebines, rebé una menció especial en el Premi 8 de Març, promogut per l'àrea de Benestar Social de l'Ajuntament de Barcelona (1995).

A partir de 1996 Xenofília dona un pas endavant en el procés de recerca de mètodes de formació i intervenció comunitària que tinguin una perspectiva intercultural, promovent la professionalització de la figura de l'agent mediador/a intercultural professional. Això es concreta amb la participació de Xenofília com a soci cofinançador en el Projecte Alcàntara, promogut per l'Associació per l'Estudi i Promoció del Desenvolupament Comunitari en el marc de la iniciativa europea Leonardo da Vinci, i que ha tingut com a objectiu final el disseny d'un currículum formatiu per a mediadors i mediadores interculturals.

Entenent per mediació intercultural com un recurs a l'abast de persones de cultures diverses, que actua com a pont, amb la finalitat de promoure un canvi constructiu en les relacions entre elles (societat receptora-col·lectius de persones immigrades) a través de l'acció pont entre una cultura i altre, facilitant la comunicació i la comprensió entre cultures d'origen dels col·lectius d'immigrants i les cultures de la societat d'acollida.

La mediació intercultural actua per la prevenció de conflictes culturals, afavorint el reconeixement d'altre diferent, l'apropament entre les parts, la comunicació i la comprensió mútua, l'aprenentatge i el desenvolupament d'estratègies de participació comunitària i la convivència intercultural.

Servei d'Atenció i Mediació Intercultural (SAMI)

Descripció: aquest servei funciona des de 1994 i recull l'experiència d'aquests anys de treball conjunt amb la població immigrada i els/les professionals dels serveis (públics i privats) de Barcelona i en especial del districte Ciutat Vella, oferint una mediació intercultural per aproximar a ambdues parts i afavorir la seva comunicació i comprensió, tot i promovent l'accés dels/les immigrants als serveis i l'adaptació d'aquests a la realitat pluricultural de la societat d'acollida. L'atenció es dur a terme a través d'una dona algeriana i un home marroquí, amb el suport d'un equip de treball i supervisió format per professionals del treball social. El SAMI es coordina estretament amb els centres de serveis personals del districte a través de l'Àrea de Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona, amb la qual es mantenen reunions de seguiment del servei periòdiques i es té un conveni formal de col·laboració. Objectiu: promoure l'atenció i accés de la població immigrada a la xarxa de serveis públics (socials, ensenyament, salut, jurídic-legals i habitatge) en igualtat de condicions.

Equip de treball: 3 persones professionalitzades (una dona algeriana –metgessa- com a mediadora intercultural, un mediador intercultural –marroquí- i una treballadora social en tasques de suport, assessorament i supervisió).

Núm. casos atesos: 23

Núm. usuaris/àries: 86 (57 persones immigrades, 29 professionals de 23 serveis).

Període: de l'1 d'agost de 1997 al 30 de juliol de 1998.

Organitza: Projecte Xenofília

En conveni amb: Àrea de Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona

Col·laboracions: Districte Ciutat Vella/Serveis Personals i Centre Filipí de Barcelona.

Suport: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales/IMSERSO, Ajuntament de Barcelona/àrea de Serveis Personals.

Activitat: Servei de Suport al Lloguer d'Habitatges

Descripció: aquest servei fou creat a principis de 1996, després de constatar els obstacles i dificultats que les persones immigrades troben per accedir en igualtat de condicions a habitatges de lloguer ("Diagnòstic sobre les condicions d'allotjament i la discriminació de la població immigrada extracomunitària a Barcelona" –Aramburu, M., 1995, edit. Projecte Xenofília-. El responsable del servei és una persona marroquí amb experiència en temes de dinamització socio-cultural que realitza una mediació entre les persones usuàries del servei i les instàncies adients per a la busca de pis, assessorament sobre contractes, busca de recursos per al lloguer o reformes, etc. La busca de pisos es realitza mitjançant els contactes que es mantenen amb diferents agències immobiliàries, revistes i diaris i pel carrer. Per la complementació del servei amb altres serveis es manté una estreta coordinació amb els diferents centres de serveis personals del districte Ciutat Vella (públics i privats) així com amb diferents entitats civils autòctones i d'immigrants, en especial amb la FABV, la qual cedeix la seva infraestructura per al funcionament del servei.

Objectius: facilitar l'accés a l'habitatge a la població immigrada extracomunitària en igualtat de condicions.

Equip d'atenció: 1 persona marroquí professionalitzada, 3 persones voluntàries per l'assessorament jurídic, per recursos socials i per funcionament servei (1 advocada, 1 estudiant de treball social i 1 antropòleg).

Núm. usuaris/àries: 160 persones immigrants (principalment marroquins, d'Àfrica Subsahariana, Sudamèrica, país de l'Est d'Europa, filipins i paquistanesos).

Període: de l'1 d'octubre de 1996 al 30 de desembre de 1998

Organitza: Projecte Xenofília

Col·laboracions: Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona (FAVB), Ajuntament de Barcelona/Districte Ciutat Vella.

Suport: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Xarxa d'Intercanvi de Coneixements i Habilitats de Ciutat Vella

Descripció: a partir de 1997, des del Projecte Xenofília, s'ha impulsat aquesta xarxa com un espai d'interrelació i intercanvi entre persones de diverses procedències, edats, sexe, etc., que parteix de la igualtat de tothom i la reciprocitat. A la xarxa es promou tant la participació de persones com d'associacions i entitats del districte Ciutat Vella.

Objectius: oferir un espai per a la interrelació personal i grupal a través de l'aprenentatge de diversos sabers, que promogui els valors de la riquesa, de la diversitat, la convivència i la igualtat.

Equip de treball: 1 persona professionalitzada (educadora social) i 6 persones voluntàries.

Nombre d'intercanvis realitzats: 20

Nombre de persones participants: 110

Nombre d'entitats implicades: 15

Període: de l'1 d'agost de 1997 al 30 de juliol de 1998

Organitza: Projecte Xenofília

Col·labora: Coordinadora de Xarxes d'Intercanvi de Coneixements de Catalunya, Fundació Serveis Cultura Popular, Fundació Sergi, Centre SINIA, FAVB, Servei Civil Internacional, Centre Cívic Barceloneta, Escola d'Adults del Casc Antic, Associació de Veïns i Veïnes del Call, Districte Ciutat Vella.

Suport: Ajuntament de Barcelona/Serveis Personals i Fundació Serveis Cultura Popular.

Activitat: Fira Mercat Boig

Descripció: es va fer una fira d'intercanvi d'objectes a la plaça George Orwell.

Objectius: promoure la interrelació entre les persones i el teixit associatiu de Ciutat Vella, tot i fomentant la seva participació.

Equip de treball: equip dinamitzador de Xivella i coordinació Projecte Xenofília

Nombre de persones participants: 75

Període: 20 de desembre de 1997

Lloc: plaça George Orwell

Organitza: Projecte Xenofília/Xarxa d'Intercanvi de Coneixements de Ciutat Vella

Col·labora: Districte Ciutat Vella, Coordinadora de Xarxes d'Intercanvi de Coneixements de Catalunya.

Suport: Ajuntament de Barcelona/Serveis Personals i Fundació Serveis Cultura Popular.

6. PREVENCIÓ DE CONDUCTES VIOLENTES EN JOVES A BARCELONA

Gemma Rosas

Directora de l'Escola d'Educadors de Creu Roja Joventut

Font: Ponència presentada a les jornades "Reflexió sobre la violència. Violència i joventut".
Barcelona, octubre de 1998.

Creu Roja Joventut (CRJ) és una associació integrada per infants i joves, l'acció de la qual es dirigeix principalment a aquest mateix col·lectiu sense descontextualitzar-lo dels sectors de la comunitat en els quals es troba immers.

Totes les accions de Creu Roja Joventut es fonamenten en el respecte pels Drets Humans i els Drets de la Infància i la Joventut, mitjançant el foment de la confiança, la comprensió i l'ajuda mútua en les relacions que s'estableixen durant el procés educatiu i de socialització.

Un dels objectius prioritaris dins del projecte global és el treball en el camp del foment de la pau i la no violència entre els individus, les cultures i els pobles.

La nostra tasca en aquest camp se centra en la implementació de processos educatius i d'acció dirigits, entre altres aspectes, a la prevenció d'actituds violentes entre els joves i la consolidació d'actituds no violentes per facilitar d'aquesta manera la resolució de conflictes de forma pacífica.

El nostre treball busca, actualment, un acostament dels joves cap a noves vies d'afrontar conflictes per establir les bases d'una cultura de pau on la mediació adquireixi un paper destacat com a alternativa quan els individus implicats no poden resoldre per si mateixos el conflicte.

Les activitats que estem duent a terme es desenvolupen mitjançant una metodologia participativa i dinàmica que posem a la pràctica per fomentar la cohesió de grup, la participació, el treball cooperatiu, el diàleg i el respecte als diferents punts de vista.

1. Idees generals: filosofia de CRJ

- a) El posicionament individual és tan important com el col·lectiu en la promoció de la pau entre els pobles, els col·lectius i els individus.
- b) La intercultural és una de les bases de la nostra societat i, com a tal, no només no hem de renunciar a ella sinó que hem de cooperar perquè aquest concepte adquireixi el seu significat més ampli.
- c) La solidaritat, la justícia i la cooperació són processos indispensables pel progrés del nostre entorn i, sobretot, de la humanitat.

La no violència és un element imprescindible per a l'entesa i el diàleg entre persones, grups, col·lectius i pobles. Mitjançant el seu ús contribuïm especialment en la resolució pacífica dels conflictes existents en qualsevol àmbit.

Per tant, Creu Roja treballa per:

- a) Col·laborar en el desenvolupament d'una societat intercultural, més justa i solidària, on els Drets Humans siguin l'eina per aconseguir aquest fi.
- b) Treballar per la igualtat, dins del respecte a la diferència i a la diversitat.

2. El treball en la no violència

La no violència és un concepte que defineix una actitud davant dels conflictes basada en una forma respectuosa i solidària de comunicar-nos amb el nostre entorn i amb els que ens envolten; un posicionament, un instrument amb el qual es pretén la resolució de conflictes mitjançant el diàleg i la negociació entre posicions contràries, per evitar qualsevol expressió violenta.

Identificar i analitzar les situacions violentes, reflexionar sobre la informació que ens arriba, mostrar nous models de resolució de conflictes que potenciïn les habilitats socials i de comunicació, ajudarà a molts joves a afrontar els problemes de forma positiva, sense necessitat d'utilitzar la violència. Per aquest motiu, la nostra funció és important per a la prevenció d'actituds violentes i per a la promoció d'actituds positives.

La no violència és una actitud que CRJ promou per mitjà d'un recurs educatiu que es basa en la prevenció: el programa de prevenció de conductes violentes.

3. Mostra d'activitats

Des que s'ha iniciat el Programa de Prevenció de Conductes Violentes en Joves, Creu Roja Joventut ha basat l'activitat en el treball, en l'àmbit de l'educació formal i no formal, en diferents centres de tot Catalunya i a diferents províncies de la resta de l'estat.

Tot i que als instituts s'ha iniciat una tasca d'assentar bases de reflexió entre alumnes i professors mitjançant tallers, a nivell d'educació no formal el programa s'està considerant de forma més àmplia. L'eix de l'activitat es basa en formar i especialitzar els educadors de centres i associacions juvenils en resolució pacífica de conflictes i promoure activitats pels joves orientades en aquest sentit. Com a exemple, durant l'any passat es va treballar amb diferents centres del barri del Raval de Barcelona en l'elaboració d'una ginkana on van participar 12 de les entitats del Districte de Ciutat Vella (Casal dels Infants, Casal Infantil Drassanes, Nova Terra, Esplai del Carme, St. Pau, Casc Antic, Barceloneta, Gòtic, C. O. Gavina, Franja CRJ Barcelona i Franja Erasme Janer). L'enfocament de la ginkana es va centrar en establir nous vincles entre joves del mateix barri a través de l'establiment de grups heterogenis, formats per membres de diferents associacions, que van treballar durant tot un matí en la reflexió sobre la violència al barri en quatre àmbits de treball: jocs per treballar el concepte de violència i no violència; jocs cooperatius de confiança i actituds; jocs per treballar habilitats; i jocs que potencien la valoració de missatges "defectuosos".

4. La llavor per a nous projectes. "Mediadors urbans"

Amb la intenció de potenciar nous projectes, Creu Roja Joventut hem iniciat també un treball de seguiment amb centres concrets a Lleida i Girona. Tot i que a Catalunya, la nostra entitat no ha donat encara un pas decisiu en l'aplicació de programes de mediació sí que podem destacar també la iniciativa dels nostres companys i companyes a altres països com Noruega, Macedònia, Eslovènia i França.

Com a exemple, durant aquest any des de Creu Roja Francesa s'ha iniciat el curs de "Mediadors urbans" per formar voluntariat jove de barris especialment conflictius a les ciutats de Lille, Marsella, Meaux i París. El programa no tan sols ha servit per formar mediadors sinó també per donar una sortida laboral a la joventut d'aquestes zones abocades a la marginalitat. Aquests joves mediadors, que

viuen als mateixos barris i que, per primera vegada, aconseguen un contracte laboral, han especialment format per fer front a problemàtiques que deriven en violència, consum de drogues i atur. Per ilustrar aquesta tasca reproduïm l'article publicat al butlletí de la Federació Internacional de la Creu Roja i la Mitja Lluna Roja.

"40 jóvenes de 18 a 25 años terminaron un curso para convertirse en "mediadores urbanos" impartido en el centro de la Cruz Roja Francesa de Modane, en los Alpes franceses. Con ese innovador programa comunitario, la Sociedad Nacional ofrece a los jóvenes que viven en barrios conflictivos donde predomina la violencia la posibilidad de superar sus dificultades. Para la Cruz Roja Francesa, este programa de tres años de duración para luchar contra la violencia urbana cuyo coste es de 1.500.000 francos suizos, es el primero en su género. El Sr. Marc Gentilini, presidente de la Cruz Roja Francesa, puso de relieve la necesidad de que la Cruz Roja salga de sus tradicionales programas de asistencia de emergencia. "La Cruz Roja debe tratar también de afrontar los problemas sociales en los barrios periféricos de las ciudades a más largo plazo. Debemos adaptarnos a nuestro tiempo y aceptar nuevos desafíos".

La Sociedad Nacional francesa cuenta con los excelentes conocimientos que tienen los nuevos mediadores sobre las zonas periféricas y con su voluntad de tener éxito en la vida. Tras haber obtenido un contrato laboral de cinco años, comenzarán a trabajar este verano en los conflictivos barrios urbanos donde residen en, Lille, París, Marsella y Meaux, valiéndose de los métodos aprendidos en el curso para hacer frente a problemas como la violencia, las drogas y el desempleo.

Enseñarán un comportamiento preventivo a los jóvenes con los que conviven en ámbitos como la seguridad en el hogar, la salud y los primeros auxilios.

Para la mayoría de estos 40 jóvenes, éste será el primer empleo estable remunerado. "Me siento muy orgullosa de este trabajo y tengo la impresión de ser útil a la sociedad. La Cruz Roja está cambiando realmente mi vida", explicó Alice, de 18 años, la más joven del grupo de mediadores. "Estoy segura de que este programa será un ejemplo concreto para otras Sociedades Nacionales de países donde existen zonas urbanas y problemas socioeconómicos similares", dijo Malika Ai t-Mohamed Parent, jefa de la sección de la juventud de la Secretaría de la Federación.

7. MEDIACIÓ ESCOLAR: PROPOSTES

Resum de Ponències:

Núria Villanueva Rei

ACDMA

Àrea de Mediació Escolar

Resum de les intervencions a les II Jornades "Mediació i Serveis comunitaris"

En aquestes jornades es va parlar molt de Mediació Escolar (ME), dins i fora dels espais específicament assignats al tema.

Ja el primer dia, a la taula "La mediació com a innovació", Ramón Alzate (Investigador i membre del IPRA -International Peace Research Association-) va parlar de les seves propostes i experiències en ME. 1 el segon dia, a la ponència mate "Cultura ciutadana enfront del conflicte", Antoni del Barrio va fer un afegitó a la seva intervenció i va mostrar la seva ferma creença en la necessitat d'introduir la mediació als centres educatius.

Ramón Alzate a la seva aportació "El papel de la mediación dentro de los programas de resolución de conflictos en el ámbito escolar" va distingir entre programes curriculars de mediació (aprenentatge i comprensió teòrica del conflicte i la seva gestió) i els programes de mediació entre companys (els estudiants practiquen la resolució de conflictes amb les seves disputes reals i quotidianes practicant el que han après). Donant un pas més enllà va plantejar els programes escolars globals de resolució de conflictes caracteritzats, a grans trets, per posar en marxa un programa de mediació entre companys, comptar amb la implicació dels pares i del personal del centre i, a més a més, tenir un programa curricular i un programa de RC per als adults de la comunitat escolar. Finalment va emfatitzar que si bé els programes globals van dirigits al nucli de la cultura escolar i, per tant, els canvis que produeix son més estables, introduir programes de mediació entre companys està justificat per les importants repercussions en les actituds i els comportaments dels estudiants així com per la millora del clima escolar.

La primera àrea de treball de ME va ser molt ben moderada per Carme Bosch i va constar de 4 intervencions amb preguntes del públic al final.

Mercedes Monjo (Psicòloga. Vicepresidenta d'ACDMA) inicià la seva ponència "Models i programes de mediació escolar" i posà de relleu la dimensió preventiva i formativa de la ME. A continuació va fer un repàs històric de la ME, i féu esment dels EUA, França, Suïssa, País Basc i Catalunya. Va presentar dos models de ME, que a grans trets podem diferenciar pel tipus de mediadors, si són del mateix centre educatiu o bé són mediadors externs. 1 com a programes va descriure la mediació entre iguals, per un adult, tècniques de mediació a Faula i la mediació global o integral. També va fer esment de la mediació pedagògica del mestre entre l'alumne i el coneixement. Per últim va concloure que la ME va més enllà de ser una simple tècnica de gestió de conflictes i de prevenció de la violència a les escoles: s'ha de considerar dins el projecte educatiu i cal tenir-lo en compte com a part integrant del currículum de cada Centre, ja que ajuda els alumnes a desenvolupar capacitats i habilitats que els permetran integrar-se a la societat en que viuen i entendre millor el món que els envolta.

Pere Led (Sots-director de Formació Permanent del professorat departament d'ensenyament de la Generalitat de Catalunya...) va considerar que està demostrat que la mediació millora la convivència i que els programes de mediació a l'escola funcionen. En la seva opinió la mediació ha de ser:

1) Un procés lent però segur, no s'ha de cremar l'experiència. La ME significa una cultura nova, la cultura del consens. 2) Un procés que ha de ser assumit col·lectivament i que ha d'estar emparentat amb altres línies d'èxit com p.e. Educació per la Pau. 3) Interdisciplinari, interdepartamental, interadministracions i amb diversitat de figures mediadores.

Els objectius de la ME han de ser modestos però al mateix temps ambiciosos:

- 1) Benvinguda a l'assessorament i a la sensibilització del professorat.
- 2) Afavorir la cultura de la mediació, tot respectant la diversitat de fórmules de figures mediadores.
- 3) Integració en el projecte educatiu del centre.

Per tancar la seva intervenció, va exposar que l'actitud del Departament d'Ensenyament en aquest moment era la de "pluja d'idees", és a dir, valorar les diferents experiències que es porten a terme dissenyades en funció del seu context, en lloc de proposar un model únic d'actuació.

Mercè Garcés (Responsable de la secretaria de la dona de CCOO) a la seva aportació "Intervenció educativa contra la violència escolar" va argumentar que la violència, una de les maneres d'afrontar un conflicte, no és instintiva, sinó que s'aprèn, i l'educació pot ser un element compensador per eradicar-la. Per altra banda, poques vegades es fa una lectura de gènere, malgrat les investigacions realitzades apunten que si bé nois i noies tenen quasi les mateixes possibilitats de ser víctimes, en canvi sembla clar que nens i nois són amb més freqüència agressors. A continuació va presentar el document que CCOO ha editat amb propostes metodològiques per facilitar la tasca del professorat en la lluita contra la violència i el sexisme i que està a disposició de qui hi pugui estar interessat. Per últim va exposar 12 punts dirigits al Departament d'Ensenyament com a elements d'un pla educatiu contra la violència, amb conceptes, entre d'altres, com percepció positiva de la diferència, eliminació d'estereotips, formació del professorat, assessorament als centres, resolució de conflictes a primària i secundària, acció tutorial, implicació de pares i mares en la resolució de conflictes, implicació de les diferents administracions i dotació de recursos.

Paco Cascón (Professor de la Universitat Internacional de la Pau de Sant Cugat) va considerar que des de l'Educació per la Pau, la mediació ha de ser un mitjà i no un fi, és el tercer pas en l'afrontament d'un conflicte, ha d'evitar entrar en la via disciplinar-policíaca a l'escola, i té en el model anglosaxó que està de moda "certs condicionats. Així doncs, considera la mediació dins el marc de l'Educació en i per al conflicte. treballant a 3 nivells:

- 1) Prevenció. Es desenvolupen les capacitats, habilitats i estratègies per enfrontar els conflictes en els primers estadis, treballant la formació del grup, habilitats de comunicació i presa de decisions.
- 2) Anàlisi i intervenció del conflicte, sense intervenció d'un 3r, treballant les persones implicades, el procés, i el problema.
- 3) La mediació. S'incorpora la intervenció d'un tercer.

La segona àrea de treball de Mediació Escolar va ser presentada dinàmicament per Ramon Plandiura i va constar de les intervencions previstes i la participació activa del públic.

Núria Villanueva (Responsable de la Comissió de Mediació Escolar de l'ACDMA) va compartir un document de treball pertanyent al projecte 'Mediació i educació en valors 1997200W, que es porta a terme al Centre Dolmen d'Hospitalet de Llobregat. Aquest document fa referència a com es presenta als alumnes, pels tutors, la mediació entre iguals. Es fa èmfasi en la part positiva i creativa del conflicte i en els valors bàsics de la mediació: la voluntarietat, la confidencialitat i el paper actiu de les parts. També es presenten els objectius principals de l'Equip de Mediadors que s'ha format: fomentar la comunicació, ajudar a aclarir la situació escoltant activament i tenint en compte els sentiments, i promoure la recerca d'acords.

Tina Labrador (Membre de la Comissió de Mediació Escolar de l'ACDMA) i Cristina Recousó (Membre de les comissions de Mediació Escolar i Familiar de l'ACDMA) van presentar propostes de formació elaborades per la Comissió de Mediació Escolar. Aquestes propostes estan en consonància amb l'objectiu de col·laborar en un model d'escola on:

- es promogui un clima escolar favorable a l'ús del diàleg, la participació i el respecte mutu; on s'identifiqui el conflicte com quelcom natural a l'ésser humà, com quelcom habitual i no necessàriament negatiu,
- es promogui que les parts implicades en un conflicte participin en la resolució d'aquest conflicte de forma ponderada a la seva edat i maduresa psicosocial.
- s'entengui el conflicte com una oportunitat per al creixement personal i que la resolució constructiva d'aquest conflicte constitueixi una premissa de prevenció de violència.

Concha Escobar, (Membre de la Comissió de Mediació Escolar de l'ACDMA) sota el títol "Experiències a secundària", va explicar l'inici d'implementació de programes de Mediació Escolar a dos centres de secundària a Granollers i la Roca del Vallès. A partir d'un treball previ que ha permès la inclusió d'aquests programes en els Plans de Centre d'aquest curs, s'ha constituït a cada centre un grup de treball amb l'objectiu de treballar a 3 àmbits:

- 1) La comunitat educativa en general, amb actuacions de sensibilització i reflexió sobre la convivència i el conflicte.
- 2) Les persones concretes d'aquesta comunitat (professors, alumnes, pares..), destacant la formació d'un grup de professors i un grup d'alumnes que puguin intervenir en disputes.
- 3) Les comunitats externes i relacionades amb l'institut (altres instituts, el municipi...) contrastant i compartint experiències o bé intervenint en conflictes entre la comunitat escolar i d'altres comunitats.

Moltes altres ponències de les jornades, en un moment o altre van fer esment de la mediació dins el context educatiu. Sense ser exhaustius podem destacar:

Carme Romia (Professora de la Universitat Internacional de la Pau de Sant Cugat) es preguntava quins canvis pot generar introduir la mediació com un mitjà quotidià en la pràctica educativa.

Santi Marsal (Secretari tècnic de les secretaries de prevenció de l'ajuntament de Barcelona) va fer un repàs crític sobre els programes de mediació entre iguals i les experiències d'altres països amb mediadors institucionals, tot argumentat que cal desenvolupar un mediador pedagògic que entre altres possibilitats, "acompanyi" l'alumne en les seves descobertes intel·lectuals.

Víctor Soler-Sala (Assessor de relacions internacionals d'UNICEF) va concloure la seva intervenció dient que en la seva opinió, educar els infants per a la resolució de conflictes, quan encara són petits, i assegurar que l'alcalde es vegi com a defensor dels seus drets, són dimensions fonamentals per a que la mediació sigui una realitat per a tots.

En resum, aquestes 11 Jornades, en la nostra opinió, han copsat amb amplitud l'estat de la qüestió en Mediació Escolar i ara cal continuar treballant en les vies obertes i cercar metodologies sensibles al context i als valors de la mediació.

**8. LA MEDIACIÓ COMUNITÀRIA A BARCELONA:
UN MODEL INTEGRAL**

PROPOSTES DE TREBALL

*Direcció de Serveis de Prevenció,
Ajuntament de Barcelona*

1. Quin model?

En quant al significat del concepte mediació, diversos sectors, treballadors i educadors socials, advocats, psicòlegs, universitats, associacions professionals, etc. -entre d'altres-, mantenen postures divergents respecte a què és i què no és la mediació. I si la mediació ha de resoldre conflictes, senzillament gestionar-los o si és un instrument per la comunicació, o sobre si les pràctiques actuals d'intervenció en conflictes són mediació estricta o es tracta de pràctiques d'arbitratge. Debats sobre la formació del mediador i els protagonistes de la mediació. En resum, mil i un etcèteres. Que fan que el debat sobre la mediació sigui de plena actualitat.

Des del nostre departament i per avançar en el tema, recollim de forma provisional el concepte que recentment a la Fundació Pi i Sunyer va aportar el Dr. Abrevaya, coordinador dels serveis de mediació comunitària de la ciutat de Buenos Aires :

"proceso de negociación entre partes, que un tercero lidera, para que sean ellas las que resuelvan sus diferencias".

Recollim la definició instrumental de l'Institut de Mediació de Barcelona:

"facilitar als ciutadans nous instruments (serveis) que atorguin i amplii'n la capacitat de decisió i protagonisme davant de qualsevol conflicte social, reservant a l'àmbit judicial, estrictament, els problemes que no han pogut ser resolts per altres vies. Es tracte d'obrir noves alternatives a la gestió, resolució i prevenció dels problemes generats en l'àmbit de convivència municipal ".

Com l'acció de :

(...) promoure en el si de les comunitats locals i en el de les diferents organitzacions que s'hi integren (...) la necessitat d'identificar les practiques mediadores com a processos que pretenen aconseguir l'acostament entre les parts implicades en un conflicte perquè elles mateixes busquin la seva pròpia solució. Francesc Reina, Robert Gimeno (Rev. Educació Social, núm. 8, 1998).

Entenem que l'àmbit d'intervenció que pertoca a l'Ajuntament són els conflictes comunitaris entre parts, referents a temes no específicament legiscats i en general, conflictes de convivència extrajudicials.

Barcelona es troba avui en una situació òptima per a prevenir (anticipat un conflicte i intentar pal·liar els seus efectes o les seves conseqüències negatives) i destacar en excel·lència respecte a moltes situacions noves i problemàtiques que es donen a altres indrets d'Europa.

En temes assistencials i preventius, la ciutat compta amb un important teixit associatiu que vincula les seves iniciatives als valors de solidaritat, tolerància i respecte mutu. I és aquest alt grau de consciència i organització de la societat civil barcelonina el gran capital amb que contem cara a implantar la cultura de la mediació i els projectes o pràctiques en que conjuntament anem avançant.

La posada en marxa d'una oferta de serveis en mediació, descarrega a les autoritats administratives o judicials d'una bona part de temes que no li són propis.

L'experiència acumulada en el desenvolupament de programes de mediació pot crear una cultura organitzativa idònia que serveixi de referent cara a fer més planer el que ben aviat, Barcelona assolís i

es dotés d'una justícia de pau pròpia llargament reclamada i expressada a la Carta Municipal de Barcelona.

Al mateix temps, apreciem i preveiem en aquest model una sèrie de beneficis socials i comunitaris:

- Conscienciació social del valor de la negociació com a capacitat per a generar acords.
- Generació de noves idees i vies entorn al maneig de discrepàncies, economitzant desgast, proveint la confiança en la persona o el col·lectiu implicat, i orientant els interessos en benefici mutu.
- Reducció dels nivells de conflictivitat comunitària en àmbits sense aparent sortida o solució en el present.
- Acceptació i aprenentatge social de les diferències.

I això significa una resposta de qualitat per part del nostre ajuntament, respecte a un seguit de demandes que ens adrecen els ciutadans com a administració més propera, tot facilitant que els districtes o els serveis municipals pertinents, puguin superar el concepte del *"sobre aquest tema no tenim competències"* o *"no hi ha res a fer, ja que sobre això no hi ha res legislat"*

2. Percepcions ciutadanes del conflicte

La percepció del ciutadans del funcionament de la justícia, reflectida en les enquestes de victimització, elaborades per la Direcció de Serveis de Prevenció de l'Ajuntament de Barcelona, expressa un neguit important; la no confiança en la justícia i la seva lentitud en donar resposta i solució als litigis. D'altra banda, la saturació dels jutjats ajuda a reforçar la percepció del ciutadà en aquest sentit.

Aquesta situació, de moment no resolta, fins que no es posi en total funcionament la justícia de Proximitat fa palesa la necessitat de trobar altres vies complementàries. La mediació en podria ser una d'elles.

Per fer una aproximació a la realitat, les fonts consultades han estat:

- Informació de les secretaries de Prevenció dels Districtes
- Dades del Consell de Seguretat Ciutadana
- Preocupacions expressades als Districtes
- Informes de la Guàrdia Urbana
- Resultats de les enquestes de victimització
- Informes de les denúncies dels veïns als diversos Cossos de seguretat
- Enquestes del CIS
- Altres serveis de participació
- Reunions amb experts

3. L'oferta de mediació

Per la nostra ciutat entenem com a molt positiu el que es concreti una oferta de serveis de mediació que, a base de sumar voluntats, contrasti amb el criteri mecanicista de "creació d'un servei municipal de mediació", que a la llarga, voldria dir la creació de nous centres de cost, rutines i desvirtuació del que les pràctiques de mediació poden aportar en l'àmbit d'intervenció en conflictes comunitaris.

Davant de la situació expressada i constatada la seva incidència en l'activitat ciutadana l'Ajuntament de Barcelona ha estat elaborant una possible resposta, iniciant la recerca d'instruments i propostes que facin possible la incorporació, desenvolupament i implantació de polítiques actives enfront dels conflictes derivats generalment de la convivència a la ciutat.

Dins del marc del canvis generals de les polítiques de participació, els reajustament de les relacions i dels models de resolució de conflictes, podem apuntar que la mediació s'ajusta com a resposta a la conflictivitat en els camps de la convivència allò mes proper al ciutadà de manera mes satisfactòria .

L'actual model municipal basat en les polítiques integrades, i el model de participació, basat en l'existència als districtes dels consells de participació fan possible que de forma consensuada i responsable l'administració i els ciutadans puguin trobar noves formes de gestió i resolució de conflictes

La concepció integrada de les accions proposades permet desenvolupar un model que complementa el que s'expressa en la Carta Municipal. Intentant evitar la sobrejudicialització, sense oblidar el dret universal a la justícia i com a garantia dels drets dels ciutadans.

L'oferta de mediació, que cal explicitar al ciutadà com voluntària i gratuïta significa en molts casos conciliar interessos de parts contraposades, -la voluntat de les parts i un bon procés de mediació ho fa possible- i en altres casos, si les parts no arriben a l'acord, la mediació fa possible el que hagin pogut plantejar els seus problemes de forma oberta, retornant a cada part el seu grau de responsabilitat pròpia. Característiques que s'en deriven de la mediació comunitària i els beneficis que pot aportar són la seva capacitat potencial per transformar les relacions i aprofitar del conflicte, de les diferències d'interessos, de les necessitats, a través del diàleg i la reflexió, tot creant noves formes de relació i donant sortida a situacions que ignorades, no afrontades, amagades, o resoltes per mètodes coercitius, seguirien en l'estadi de conflicte latent, amb el perill de ressorgir de forma incontrolada , no desitjada.

En qualsevol cas, i independentment del resultat del procés de mediació, la nostra institució compleix amb la seva finalitat de servei públic, adaptant-se en uns casos a la realitat de les demandes ciutadanes, i en d'altres, anticipant-se en l'acció preventiva en tan que significa:

- Implicació d'agents socials, empreses i entitats en un projecte comú
- Promoció de la cultura de l'acord com a valor democràtic i manera de fer de la nostra ciutat
- Protagonisme de la ciutadania en la gestió dels conflictes que li són propis i assumint la institució el rol d'agent extern propiciador del diàleg i l'entesa
- Ampliació de les oportunitats de formació i capacitació dels funcionaris sobre coneixements i maneig de nous mitjans instrumentals.

4. Experiències

La possibilitat de posar a la pràctica experiències de mediació en el municipi ha estat un dels temes que ha portat un debat intens en el nostre departament. L'opció de posar en practica la mediació sense un corpus teòric suficientment desenvolupat, la manca de mediadors formats, i el canvi substancial que suposa passar de la cultura dominant de la pràctica del litigi com a forma usual, ens ha fet actuar de forma cautelosa amb la idea de no "cremar" les possibilitats d'aquest model.

5. Antecedents i activitats realitzades

Col·laboració amb Justícia Juvenil.

La col·laboració amb l'Equip de Mediació de la Direcció General de Justícia Juvenil del Departament de justícia de la Generalitat de Catalunya i el Servei d'Acció Educativa, amb la dotació de recursos per a la realització d'activitats reparatòries indirectes i serveis en benefici de la comunitat de joves infractors, tant en el propi Ajuntament, com la derivació a entitats ciutadanes reconegudes pels seus objectius i/o mètode de treball que es considerin adients pels casos presentats.

6. La mediació en altres àmbits municipals

La Junta Arbitral de Consum de l'Ajuntament de Barcelona, organisme d'àmplia experiència en la resolució de conflictes, ha incorporat la mediació abans del procés arbitral.

La Oficina per a la No Discriminació, Drets Civils, incorpora la mediació en la seva metodologia de treball.

Participació i organització de congressos

Organització i coordinació de la Xarxa Europa/Magreb del congrés "Sêcu-Cités", constituint un grup de treball sobre la mediació (1992).

Coordinació de la Xarxa Europea "Sêcu-Cités", justícia de Proximitat (1996).

Presentació de ponències a les primeres jornades de Mediació i Resolució Alternativa de Conflictes (1996) i les jornades de "Mediació Comunitària" celebrades a Mollet del Vallés (1998).

Presentació de ponències a les Jornades " Policia i Mediació" Terrassa (1999).

7. Suport i col·laboració amb altres organitzacions

Col·laboració al programa de Mediació Intercultural "Xenofilia" al districte de Ciutat Vella.

La direcció de Serveis de Prevenció, forma part de la Gestora de la "Xarxa Catalana de Mediació Comunitària" col·laborant activament i donant suport i recursos per a la seva consolidació.

8. Les experiències al territori

L'aposta per la mediació ens ha dut a fer experiències de mediació en l'àmbit veïnal per a comprovar la bonança del mètode. L'estudi dels referents anglosaxons i francòfons, així com els serveis de mediació a països de Sud-Amèrica, ens serveixen per a la reflexió, però no ens permeten definir un model propi amb uns marges d'error tolerables. Fruit d'aquestes reflexions creiem, tal com hem començat a fer, que el treball multidisciplinar, i interorganitzatiu, amb experts, institucions i associacions, ens donarà possibilitats de posar en marxa serveis que garanteixin programes d'actuació estables i propis.

No hem d'oblidar que les experiències en mediació són poques i poc conegudes, d'aquí la necessitat de crear instruments per a la seva identificació, possibilitant l'intercanvi d'experiències i coneixements, es en aquest sentit i com es descriu en aquest document, la creació de la Xarxa Virtual per a la mediació.

9. Projectes en curs

- a) *Xarxa virtual i Mediació*
- b) *Trobada sobre mediació i resolució alternativa de conflictes als municipis*
- c) *Experiència pilot al territori.*

Aspectes comuns als tres projectes

Des del punt de vista municipal, els temes comunitaris impliquen de forma transversal a diverses àrees: participació i relacions ciutadanes, drets civils, serveis personals, via pública..., i sens dubte, als deu districtes de la ciutat. Des del punt del teixit social, als diversos operadors que intervenen en treball comunitari: associacions de veïns, entitats civils de voluntariat, entitats professionals, universitats, centres d'estudi en treball social, col·legis professionals, etc.

Per tant, els nostres esforços s'adrecen a positivitzar i sumar voluntats i esforços. Aquests projectes estan interconnectats en diferents fases del seu desenvolupament, plantejats com a projecte integral i amb voluntat de ser un programa transversal d'actuació. És sota aquesta filosofia que hem plantejat els tres projectes que a continuació fem esment.

Per a més informació, Sra. Paz Molinas, Direcció de Serveis de Prevenció de l'Ajuntament de Barcelona, Plaça Pi i Sunyer 8-10 Barcelona 08002. Tel 93 402 3393 : pmolinas@mail.bcn.es

a) "Xarxa virtual de mediació": la necessitat de connectar experiències.

En concret, un BBS, - butlletí electrònic de notícies- que permet aprofitar les avantatges de la xarxa Internet, especialment en quant a immediatesa, reducció de costos, i facilitat d'ús.

L'Ajuntament de Barcelona ofereix aquest recurs com a eina de foment i suport als diversos operadors socials interessats en el tema mediació i molt especialment al conjunt associacions i treballadors socials vinculats a la xarxa catalana de mediació i resolució alternativa de conflictes.

La confecció d'aquest BBS és un projecte participatiu en el seus propis orígens, testat, debatut i consensuat amb les diverses persones i estaments implicats.

Té per objectiu dotar a les diverses organitzacions implicades i als diversos agents socials i operadors que treballen les experiències de mediació en un lloc o altre de la nostra societat, d'una eina virtual que permeti la millor comunicació, l'intercanvi d'experiències, la lliure tramesa de documentació, l'intercanvi d'informació, el diàleg en temps real a través de chat, etc.

Per a més informació sobre aquest projecte: smayol@mail.bcn.es

b) Trobada sobre mediació i resolució alternativa de conflictes als municipis

Iniciativa d'estudi i seguiment d'experiències impulsada des de l'Ajuntament de Barcelona i la Fundació Carles Pi i Sunyer.

Aquesta iniciativa respon a l'interès d'aprofundir en l'anàlisi de determinades experiències i teoritzacions. S'està dissenyant un programa de treball per la realització d'una trobada sobre mediació comunitària als municipis aplegant a diferents entitats, institucions i experts.

Per a més informació sobre aquest projecte: fundacio@fund-pisunyer.com

c) Experiència pilot al territori

La finalitat és que l'experiència a un districte de la ciutat serveixi de pauta per a altres possibles actuacions futures. Els objectius i accions previstes són:

- Difondre la cultura de la mediació entre els sectors implicats, funcionaris i representants de les associacions civils del territori
- Facilitar el camí cap a una implantació de justícia de pau als districtes com a vella aspiració recollida a la Carta Municipal
- Cohesionar equips de treball multi-sectorials
- Seguir i avaluar amb rigor l'experiència pilot plantejada
- Plantejar pràcticament unes formes diferents d'enfocar els conflictes
- Curs ad-hoc destinat a funcionaris i a membres d' associacions presents al territori
- Catalogació de conflictes i prospectiva general dels temes a intervenir.
- Divulgació del projecte a entitats, associacions, ONG,s i grups diversos que treballen voluntàriament al territori.
- Determinació dels casos o temes a treballar en funció de criteris territorials, conflictes intergeneracionals, temàtica referent a espais urbans, interculturals, o altres que els propis agents socials presents al territori, consideren idonis de treballar a partir de la seva pròpia experiència.
- Anàlisi dels resultats obtinguts i propostes.
- Acordar les línies mestres de la mediació a emprendre, dels agents que hi intervenen, del seguiment i de la avaluació.
- Valoració de resultats i acord sobre línies de futur.
- L'acceptació de la proposta, i la implicació dels diferents serveis permet avançar la possibilitat d'implantació al territori.

- En aquest projecte hi estan treballant el equip dels serveis personals del Dte. de St. Martí de Provençals, tècnics de serveis socials i el secretari de prevenció del districte en coordinació amb les entitats cíviques implantades al territori.

La Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals és una entitat nascuda de l'impuls d'un conjunt d'autoritats locals de Catalunya. Té una vocació oberta i plural, i integra en el seu patronat persones procedents d'àmbits i institucions diverses.

La Fundació opera com un espai de discussió, elaboració i difusió d'idees en els àmbits del govern i la gestió dels municipis i les comunitats autònomes.

Els treballs i activitats de la Fundació integren perspectives diverses, des del dret, la ciència política, la gestió pública i l'economia pública, i recullen aportacions del món acadèmic català, espanyol i internacional, així com de càrrecs polítics i de professionals de l'administració pública.

La Fundació ha establert convenis i acords amb diferents institucions, universitats i centres d'investigació, amb els quals desenvolupa projectes en comú.

PATRONAT

Ajuntament de Barcelona
Ajuntament de Girona
Ajuntament de Lleida
Ajuntament de Tarragona
Diputació de Barcelona
Mancomunitat de Municipis de l'Àrea
Metropolitana de Barcelona
Ministerio de Administraciones Públicas

Josep M. Ainaud de Lasarte
Enric Argullol i Murgades
Josep M. Bricall Masip
Francesc Caminal i Badia
José M. Mena Álvarez
Pere Duran i Farell
Jorge Fernández Díaz
Jaume Galofré i Crespi
José A. González Casanova

Pere Grases González
Joan B. Isart i López
Ernest Maragall i Mira
Manuel Mas i Estela
Juli Molinero i Valls
Josep Montilla Aguilera
Ramon Mullerat i Balmaña
David Pérez Maynar
Carles Pi-Sunyer i Arguimbau
Carolina Pi-Sunyer i Cuberta
Núria Pi-Sunyer i Cuberta
Oriol Pi-Sunyer i Cuberta
Miquel Roca i Junyent
Lluís Saura i Lluvià
Antoni Serra i Ramoneda
Jordi Solé Tura
Guillem Vidal i Andreu
Eulàlia Vintró i Castells

President executiu: *Àngel Garcia i Fontanet*
Secretari: *Josep M. Socías i Humbert*
Gerent: *Xavier Sisternas i Surís*

ACTIVITATS

Seminaris de treball

Reunions intensives de discussió i intercanvi entre experts.

Presentacions tècniques

D'experiències de gestió i d'investigacions acadèmiques.

Jornades, Conferències i Taules Rodones

Sessions obertes de divulgació i debat.

SERVEIS

Banc de Bones Pràctiques

Identifica, sistematitza i difon experiències innovadores de govern i gestió als municipis i les comunitats autònomes.

Observatori del Govern del Local

Recull, sistematitza i elabora tota mena d'informacions sobre la realitat dels governs locals, per a ser utilitzades per les administracions públiques, els partits polítics, els agents socials i el món acadèmic.

Documentació

Fons documental sobre govern local, autonomies i federalisme. La Fundació elabora amb aquest fons dossiers documentals monogràfics.

loc@l

Llista de correu electrònic sobre govern local, federalisme i autonomies

Arxiu Carles Pi i Sunyer

Arxiu particular de Carles Pi i Sunyer sobre la Guerra Civil i l'exili: correspondència i documents de l'època.

PUBLICACIONS

Informes Pi i Sunyer

Estudis en profunditat que analitzen l'estat de la qüestió en matèries com govern local, comunitats autònomes o justícia i realitzen propostes en funció d'aquestes anàlisis.

Documents Pi i Sunyer

Compilacions de textos, ponències i articles d'interès per a governs locals i autonòmics.

Punts de Vista

Textos breus que presenten visions crítiques i propostes substantives *ADReçades* a renovar la política i la gestió en els governs territorials.

Notes Tècniques

Documents de síntesi dels Seminaris de Treball realitzats a la Fundació.

Papers de Recerca

Posen a l'abast tesis, tesines i treballs d'investigació acadèmica sobre federalisme i govern local.

Quaderns de Jurisprudència

Compilació mensual de sentències del TSJC sobre règim local, organitzades temàticament.

Quaderns de l'Arxiu Pi i Sunyer

Recull originals de l'Arxiu Pi i Sunyer en edicions crítiques, així com investigacions sobre la Guerra Civil, l'exili i el primer franquisme a Catalunya.

loc@l

Llista de correu electrònic sobre govern local, federalisme i autonomies

loc@l és un instrument de comunicació entre càrrecs polítics, gestors públics, acadèmics, organismes públics, entitats municipalistes, partits polítics i organitzacions ciutadanes que estan interessats en qüestions de govern i gestió local i autonòmica.

Mitjançant **loc@l** es reben i s'envien informacions i notícies molt diverses: novetats editorials, investigacions, congressos i seminaris, canvis legislatius, ressenyes de jurisprudència, estadístiques, pàgines web interessants. També és un espai d'intercanvi de consultes i generador de debats.

loc@l centra la seva actuació en les diferents realitats locals i autonòmiques que existeixen a Espanya, tot i que està oberta a la participació d'altres països.

Per a subscriure's envii a listserv@filnet.es el missatge:
subscribe local escriu aquí la seva ADReca electrònica
Deixi l'assumpte en blanc.

Per exemple:

Assumpte (subject):

Text: subscribe local fundacio@fund-pisunyer.com

Per a participar envii els seus missatges a: local@filnet.es

PUBLICACIONES RECIENTES DE LA FUNDACIÓ CARLES PI I SUNYER

Informes Pi i Sunyer

Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en España
Francisco Longo (dir.), (848 pp.) 5.900 ptes.

Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en las democracias avanzadas
Francisco Longo (dir.), (557 pp.) 4.150 ptes.

Informe Pi i Sunyer sobre Comunidades Autónomas 1995-1996
Manuel Ballbé, Joaquim Ferret (dirs.), 2 vols., (1.333 pp.) 8.900 ptes.

La Provincia en el Estado de las Autonomías
DD. AA., (485 pp.) 4.390 ptes.

Informe Pi i Sunyer sobre la justicia a Catalunya
Jaume Galofré (dir.) (670 pp.) 5.900 ptes.

Notes Tècniques

Las Administraciones Locales ante el futuro Estatuto de la Función Pública
Nº 1. Juny 1997, (12 pàgines) 500 ptes.

Proyecto de Ley Reguladora de la Jurisdicción Contencioso-administrativa
Nº 2 Juliol 1997, (9 pàgines) 500 ptes.

Las Administraciones Locales ante la modificación de la Ley 30/1992, de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del procedimiento administrativo común
Nº 3 Febrer 1998, 500 ptes.

Indicadores de Gestión para las Entidades Públicas
Nº 4 Maig 1998, (17 pàgines) 500 ptes.

L'aplicació de la Llei de la intervenció integral de l'administració ambiental
Nº 5 Maig 1998, (12 pàgines) 500 ptes.

Contratación pública local: propuestas de reforma
Nº 6 Març 1999, (16 pàgines) 500 ptes.

Documents Pi i Sunyer

Regiones y ciudades ante la Unión Europea. La Declaración de Amsterdam de la Cumbre Europea de Regiones y Ciudades, y otros documentos
Documents Pi i Sunyer 1 (123 pp.) 1.000 ptes.

La Llei Municipal de Catalunya de 1934. Conferència de Carles Pi i Sunyer al Palau de Projeccions, 11 de març de 1934. Text de la Llei aprovat el 19 de juliol de 1934
Documents Pi i Sunyer 2 (40 pp.) 1.000 ptes.

El acceso de los Entes Locales al Tribunal Constitucional y la protección de la Autonomía Local
Documents Pi i Sunyer 3 (78 pp.) 1.000 ptes.

Nuevas orientaciones en Política y Gestión Urbana
Documents Pi i Sunyer 4 (89 pp.) 1.000 ptes.

Federalismo y subsidiariedad en Italia
Documents Pi i Sunyer 5 (120 pp.) 1.000 ptes.

Estratègies per al desenvolupament econòmic i social en l'àmbit local
Documents Pi i Sunyer 6 (42 pp.) 1.000 ptes.

Optimizar la organización municipal
Documents Pi i Sunyer 7 (87 pp.) 1.000 ptes.

Punts de vista

Fortalecer la conciencia de la comunidad: ¿qué rol para los municipios?
Punt de vista 1. 1.000 ptes.

Quaderns de Jurisprudència

11 números per any (30/40 pàgines per número)
600 ptes. Subscripció anual: 6.000 ptes.

Fora de Col·lecció

Gestió pública del turisme. Manual per a les administracions locals de les zones interiors
Joan Cals (dir.), (158 pp.) 2.200 ptes.

Indicadors de gestió per a les entitats públiques
Documents AECA. Principis de comptabilitat de Gestió, 16 (96 pp.) 1.000 ptes.

El Consell Tributari Municipal de Barcelona. Diez años de actividad y de interpretación de las normas tributarias en la Hacienda Municipal: 1989-1998. (224 pp) 2.900 ptes

Quaderns de l'Arxiu Pi i Sunyer

La situació a Catalunya i Espanya els anys 1945-1946 / Informe de les gestions fetes a Barcelona l'any 1947
Quaderns de l'Arxiu Pi i Sunyer 1, 1.000 ptes.

Viure el primer exili: cartes britàniques de Pere Bosch i Gimpera, 1939-1940
Quaderns de l'Arxiu Pi i Sunyer 2, 1.000 ptes.

Des dels camps. Cartes de refugiats i internats al Migdia francès l'any 1939
Quaderns de l'Arxiu Pi i Sunyer 3, 1.000 ptes.

DISTRIBUCIÓ I VENDA

- A la seu de la Fundació, per telèfon, fax, e-mail o correu.
- A la Llibreria de la Diputació (C/ Londres, 55. Barcelona). Els *Informes Pi i Sunyer* es troben també a les principals llibreries d'Espanya.
- Distribució: Marcial-Pons Te. 91-304.33.03
- Les publicacions es poden consultar i adquirir a través de la pàgina web de la Fundació (<http://www.fund-pisunyer.com>)